БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 114 (8946)
МАЙН 17
ВОСКРЕСЕНИ
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

Уран зурааша Н. ГОЛОВАНОВАЙ зураг.

ҮЙЛЭДБЭРИ ДЭЭРЭ СААШАДАА ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЭ ТУЙЛАХЫН ТҮЛӨӨ

СР-эй арадай ажахые хүгжөө- лаар КПСС-эй XXI съездын лһан асари ехэ зорил- дые амжалтатайгаар бэелүүл- тула үйлэдбэриие үргэлжэ дээ- оньһожоруулха, автомадаар глэхэ гээшэ тон шухала удха- ртай. Долоон жэлэй турша промышленностьда, хүдөө ажа- транспорт дээрэ үйлэдбэриие жэ дээрэнь оньһожоруулһанай р хүшэр хүндэ гар хүсэнэй ые сүм үсадхаха гэһэн зорил- ПСС-эй съезд табяа.

най ороной ажалшад КПСС- ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй оной июниин 24-дэ зарлагдаха мэдээсэлые айхабтар ехэ ур- аяртайгаар угтан абаа. Энэ ум дээрэ промышленность бо- барилга дээрэ үргэлжэ дээрэнь жоруулга нэбтэрүүлхэ, үйлэд- ие автомадаар зэбсэглэхэ, по- линии хэрэглэхэ, хуушарһан рэлгые һэльбэн шэнэдхэхэ ту- КПСС-эй XXI съездын шиидхэ- ие дүүргэхэ талаар хэмжээ- лганууд зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. ртиин XXI съездын шиидхэбэ- дые бодото хэрэг дээрэнь бэе- лын түлөө тэмсэхэ зуураа, Бу- ороноймнай промышленна прияти болон барилгануудай шад үйлэдбэреэ оролдосо ехэ- эр нарижуулан һайжаруулжа, эй түсэбые болзорһоонь урид гэхэ хэрэгтэ зарим тэды ам- а туйланхай. Бүхы дээрэнь укци бүтээн гаргаха 4 һарын- түсэбые үлүүлэн дүүргээд, рес- икымнай промышленна пред- тинууд нёдондоной энэ үеынхи- рходоо 10,2 процентээр ехэ про- и Эхэ орондоо бэлэглээ. Тэрэ- ж энэ үе соо ажалай бүтээсэ ахуу процентээр дээшэлээ.

йлэдбэриие оньһожоруулха болон мадаар зэбсэглэхэ хүдэлмэри һаа һарада үргэн далайсатай- ябуулагдана. «Механлит» за- й коллектив автомобиль, трак- уудые заһабарилхадаа, оньһо- улагдаһан поточно арга хэрэг- , дархалалгын бүхы хүдэлмэ- үргэлжэ дээрэнь оньһожоруул- шэнэ түхеэрэлгэ нэбтэрүүлжэ, ээ һайнаар ашаглажа, продук- аргаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэ- ажалай бүтээсые дээшэ- һэн, продукциин өөрынь үные ээдгүй химда болгоһон байна. анизированнэ шэлэй заводой- үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь ожоруулха, автомадаар зэбсэг- талаар шэнэ һонирхолтой үүс- гаргаа. Эндэхид түсэбөөр ха- агдаһан 2662 дүрбэлжэн метр ын шэлэй орондо машина бү- өө сүүдхэдэя 2845 дүрбэлжэн шэл абадаг болонхой. Тиигэ- үс заводой коллектив совнархо- предприятинуудай дунда дэл- эн мүрысөөндэ түрүүлэнхэй. бэшье республикымнай хэдэ хэ- предприятинуудта үйлэдбэ- оньһожоруулха, автомадаар эглэхэ хэрэг тон муугаар эрхи- энэ, тиимэһээ энээниие обёо- ой гараха эрхэгүйбди. Тусхай- хэлэбэл, «Забайкаллес» комби- й олохон предприятинуудта модо отолхо, болбосоруулха хүдэл- мэри тэсэшэгүй удаанаар оньһожо- руулагдажа байһаар. Бензинээр хү- дэлдэг хюрөөгөөр модо унагааха хүдэлмэриие оньһожоруулха түсэб оройдоо 70—75 процентээр дүүргэг- дэһэн, уһа руу модо мухарюулха хүдэлмэри 80 шахуу процентээр оньһожоруулагдаһан байха юм. Тиихэдэ модоной гэшүүһэ арилгаха хүдэлмэри миил 10 гаран процен- тээр оньһожоруулагданхай.

Энээнтэй хамта автомобильна бо- лон уһан замай транспорт дээрэ, нютагай болон кооперативна про- мышленностиин хэдэ хэдэн пред- приятинууд дээрэ үйлэдбэриие оньһожоруулха хүдэлмэри дан- шье һаа һулаар ябуулаг- дажа, гар хүсэнэй ажал үшөөл ехээр хэрэглэгдэдэг байһаар.

Гэхэ зуура зарим предприяти- нуудта, илангаяа Галуута-Нуурай шахтануудта, Тимлюгэй цементын завод дээрэ бии байһан түхеэрэлгэ хангалтагүйгөөр хэрэглэгдэдэг, удаан саг соо миин байдаг гэжэ сэ- хэ хэлэлтэй. Жэшээнь, Галуута- Нуурай 7—8 шахтада бүхы экска- ваторнуудай гурбанай нэгэ хубинь элдэб шалтагаанаар үдэр бүхэндэ миин байдаг.

Предприятинуудай складууд соо бүтээсэ ехэтэй машина, зэбсэгэй миин хэбтэжэ, арадай ажахыда ямаршье туһа хүргэнгүй байдаг ябадалтай эрид шангаар тэмсэхэ саг ерээ. Зэдын комбинадта, Тим- люгэй цементын болон шиферэнэ за- водто, «Забайкаллес» комбинадта иимэ олохон түхеэрэлгэ огто ашаг- лагдангүй хэбтэжэ байһаар. Зорил- го юуб гэхэдэ, ойрын саг соо энэ түхеэрэлгые тодхохо гү, али ондоо предприятинуудта дамжуулан үгэ- хэ хэрэгтэй.

1959 ондо үйлэдбэриие саашадань нарижуулан һайжаруулха, оньһо- жоруулха болон автомадаар зэб- сэглэхэ талаар предприяти, барил- гын организаци бүхэнэй коллектив тодорхой хэмжээнүүдые хараалан- хай. Тиимэһээ партийна организа- цинууд эдэ хэмжээ-ябуулгануудай ямараар дүүргэгдэжэ байһыень үдэр бүри хинан шалгаха, үргэн ниитэ хүдэлмэришэдэй дунда эм- хидхэлэй хүдэлмэри шадамараар ябуулха уялгатай.

Үйлэдбэриие оньһожоруулха, зэб- сэглэхэ хэрэгтэ предприятинуудай техническэ соведүүд шухала һуури эзэлдэг. Тиимэһээ техническэ сове- дүүд үйлэдбэриие нарижуулан һай- жаруулха асуудалые зүбөөр, саг соонь табихаһаа гадна, эдэбхи үүс- хэл гаргагшадта саг үргэлжэ ту- һалха, үнэтэ дурадхалнуудыень дэмжэхэ, түрүү дүй дүршэл болон һайн һайхан үүсхэл үргэнөөр дэл- гэрүүлхэ ёһотой.

Бурят ороноймнай ажалшад КПСС-эй ЦК-гэй Пленум зарлаха тухай мэдээсэлые тон ехэ һайшаал- тайгаар угтажа, хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис- тическэ уялгануудые абажа байна. Тиигэжэ ажалдаа шэнэ амжалта туйлаха гээшэ республикымнай ажалшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
нүхэр К. Е. ВОРОШИЛОВТО

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ
нүхэр Н. С. ХРУЩЕВТО

МОСКВА.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Хитадай Арадай Республикын Түрүүлэгшээр, Бүхы Хитадай Ара- түлөөлэгшэдэй Суглаанай Саг үргэлжын Комитедэй Түрүүлэгшээр, Гүрэнэй Соведэй Премьерээр бидэнэй һунгагдаһан, томилогдоһон- дашарамдуулан, бидэнэй нэрэ дээрэ эльгээһэн халуун амаршалгын- түлөө Таанадта, Таанадаар дамжуулан СССР-эй Верховно Сове- Президиумдэ, Советскэ Правительство болон совет арадта үнэн энэй баяр баясхалан хүргэнэбди.

Советскэ Союз түрүүтэй социалистическэ лагериин хани барисаан, нэгэдэл хадаа бүхы аха дүү оронуудай социализм, коммунизм уулхадаа илалта туйлаха хүсэнэйнь эшэ, үндэһэн болоно.

Марксизм-ленинизмын агууехэ гол ёһонуудые баримталдаг, Хитад ой ба Советскэ Союзай арадуудай хэтэ мүнхын, эбдэршэгүй бата, дүү ёһоной хани барисаан, нягта хани харилсаан хадаа социалисти- э лагериин хүсэ шадалай урган бадарха имагта шухала эрхэ нүхэ- бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалха хүсэтэ зэбсэг болоно гүнзэгыгөөр найданабди.

уехэ совет арад Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин, Со- кэ правительствын хүтэлбэреэр ябажа коммунизм байгуулха, бү- ниитын эб найрамдал хамгаалха һайн һайхан хэрэгтээ бүри ехэ алта туйлахыень хүсэнэбди.

Таанарай элүүр энхэ ябахыетнай хүсэнэбди.

Хитадай Арадай Республикын Түрүүлэгшэ ЛЮ ШАО-ЦИ.
Бүхы Хитадай Арадай түлөөлэгшэдэй Суглаанай Саг үргэлжын Комитедэй Түрүүлэгшэ ЧЖУ ДЭ.
Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй Соведэй Премьер ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙ.

Пекин, 1959 оной майн 14.

Н. С. Хрущев Молдавиин ниислэл хотоһоо мордобо

КИШИНЕВ, майн 15. (ТАСС). Кишиневһоо мордохоёо байһан КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секре- тарь, СССР-эй Министрнүүдэй Со- ведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хру- щевые үдэшэхын тула Кишиневой хэдэн арбаад мянган ажаһуугшад мүнөөдэр үйлсэнүүдтэ гараа.

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. В. Подгорный, Молдавиин КП-гэй ЦК-гэй нэгэдэ- хи секретарь нүхэр З. Т. Сердюк. МССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Ф. Диордица, Молдавиин ССР-эй Верховно Сове- дэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр И. С. Кодица, Азербайджанай КП- гэй ЦК-гэй секретарь нүхэр Г. М. Джафарли болон бусад Советскэ правительствын толгойлогшые аэродром дээрэһээ мордохуулһан байна.

13 час 48 минутада самолёт агаарта дэгдэн гаража, Москва тээшэ шэглэн ниидэ.

***

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи сек- ретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев тэрэ үдэртөө Москвада бу- сажа ерээ.

Венгриин партийно-правительственна делегаци Москвада ерэбэ

ВНР-эй правительствын Түрүү- лэгшэ Ференц Мюнних гэгшэ тү- рүүтэй Венгриин Арадай Республи- кын партийно-правительственна де- легаци майн 15-да Пхеньянһаа Москвада ерээ. Энэ делегаци Мон- голой Арадай Республикада, Вьет- намай Демократическа Республика- да, Хитадай Арадай Республикада болон Корейн Арадай-Демократи- ческа Республикада хани ёһоной уряалаар айлшалһанайнгаа һүү- лээр эхэ орондоо бусажа ябана.

Венгриин хүдэлмэришэнэй социа- листическэ партиин Политбюрогой гэшүүн, Центральна Комитедэй сек- ретарь Карои Кишш, Га- даадын хэрэгүүдэй министр Эн- дре Шик, Гадаадын худалдаа наймаанай министр Йене Ин- це, Металлургическа болон ма- шина бүтээлгын промышленностиин министр Янош Чергэ, Культурын ми- нистрын нэгэдэхи орлогшо Дьердь Ацел гэгшэд ВНР-эй правительст- вые толгойлогшотой хамта ерэлсээ.

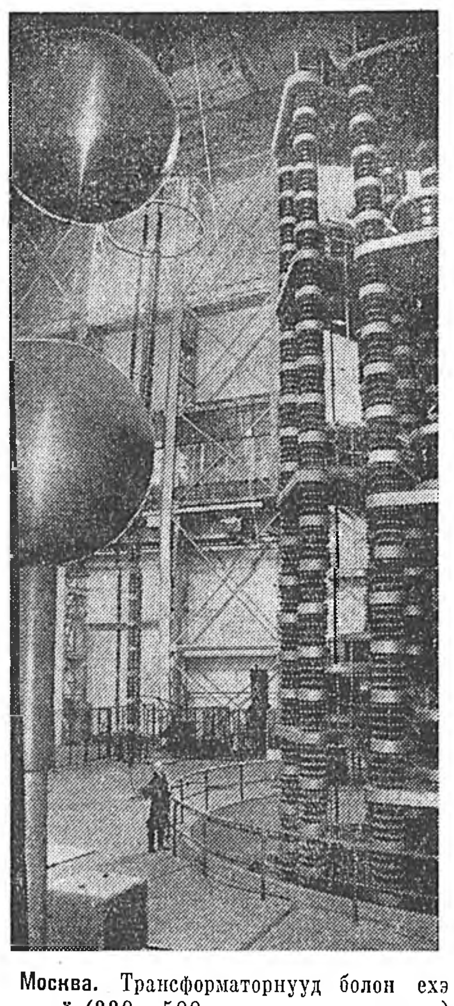

Москва. Трансформаторнууд болон ехэ хүсэтэй (330—500 мянган вольт хүрэтэр) электрическэ болон бусад аппарадуудые шалгахын тулада Ленинэй нэрэмжэтэ Бу- хэсоюзна электротехническэ институдта энэ зал баригдаа. 7200000 вольт им- пульсона хүсэтэй генератор эндэ тодхог- донхой. 2000000 вольт хүрэтэр хүсэнүү- дые туршалгада зорюулагдаһан трансфор- маторнуудай каскад эндэ хабсаргагдажа байна. **Зураг дээрэ:** дурсагдагша зал соо.

ТАСС-эй фотохронико.

300-жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ

Гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэе!

Прибайкалиин аймагай Лазогой нэрэмжэтэ колхоз гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэбэ

Энэ оной майн 15-най мэдээгээр, Лазогой нэрэмжэтэ колхозойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Димов, парторганизациинь секретарь нүхэр Молоков) гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 114,5 процент дүүргэбэ. Тиигэжэ эндэхид нёдондонойхидо орходоо 109,5 центнерээр ехэ мяха тушааһан байна.

Арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэхэбди

Россин гүрэнтэй Бурят оромнай һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэл болоо. Энэ түүхэтэ һайндэр байгша оной июлиин 4—5-да тэмдэглэгдэ- жэ, республикымнай ажабайдалда ехэ событи болохонь. Тиимэһээ ма- най заводой хүдэлмэришэд һаяхан сугларжа, тэрэ һайндэрые ажалай бэлэгээр угтаха гэжэ шиидээ. Эндэ баталан абтаһан уялгын ёһоор, за- водоймнай хүдэлмэришэд валовой продукци болон товарна продукци үйлэдбэрилхэ хахад жэлэйнгээ тү- сэбые болзорһоонь 25 хоногоор урид, июниин 5-да дүүргэхэ байна.

Июнь һарын эсэс болотор түсэб- һөө гадуур 17 мянган кубометр хю- рөөдэмэл материал ороноймнай арадай ажахын хэрэгсэлдэ эльгээг- дэхэ байна. Уһанһаа модо гаргаха хахад жэлэй түсэб июниин 25 боло- тор дүүргэгдэхэ, 8 квартиратай бай- рын нэгэ гэр ашаглалгада оруулаг- даха юм.

Хараалагдаһан эдэ хэмжээ- ябуулгануудые дүүргэхын тула нэн түрүүн үйлэдбэридөө байһан бүхы арга боломжонуудые зүбөөр хэрэг- лэхэ байнабди. Тиигэжэ ажалай бүтээсые 6 процентээр дээшэлүүл- хэ ёһотойбди. Уһанһаа гаргагдаһан модон бүхэниие зүбөөр хэрэглэхэ, үйлэдбэрилһэн продукциингаа өөрынь үные 2 процентээр химда- руулха арга манда бии. Тиигээд байхадаа хахад жэл соо предприя- тимнай түсэбһөө гадуур 400 мянган түхэриг олзо доход оруулха байна.

Д. Аюшеев,
Улан-Удын модоной заводой түсэблэлгын таһагые даагша.

ҺҮ ҺААЛГАНЬ ЮУНДЭ БАГА БОЛОНОБ?

Кяхтын аймагай колхозуудай һаалишад, малшад энэ жэлдэ һү һаалияа нёдондонойхиһоо 1,4 да- хин дээшэлүүлхэ гэһэн уялгануу- дые абаһан юм. Теэд мүнөө эндэ- хид абаһан уялгаяа тон муугаар дүүргэжэ байна.

Аймагай олонхи колхозууд болон хонинэй совхоздо нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада һү һаалгань нилээд ехээр хороо. Хэрбээ Кали- нинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэг- шэнь нүхэр А. Я. Цикало) 1958 оной январь—апрель һарада үнеэн бүри- һөө 470 литр һү һааһан байгаа һаа, энэ жэлэй үнгэрһэн 4 һарада тэрэ- нээ 130 литрээр доошолуулаа.

Тус артелиин һү һаалиин 2 фер- мэнүүд, илангаяа Харанхын фер- мынхид (даагшань нүхэр С. Ц. Ган- журов) һү багаар һаана. Нёдондо- ной энэ үетэй сасуулхада энэ фер- мэдэ үнеэн бүриһөө 140 литрээр һүн багаар һаагдаа. Колхозой хүтэлбэ- рилэгшэд «үнеэднай үбһэ тэжээлээр дуталдажа, һү шэмээ ехээр татаа» гэжэ шалтадаг, теэд тэдэнэр до- торойнгоо бүхы арга боломжые дүүрэнээр элсүүлжэ, һү һаалгаяа дээшэлүүлхын түлөө оролдоногүй.

Үнгэрһэн жэлдэ эндэ үбһэ, тэ- жээл багаар бэлэдхэгдэһэн юм. Тиигээд колхозойхид тэрээнээшье намарһаа хойшо ямаршье гурим- гүйгөөр, хайра гамгүйгөөр гаргаша- лаад, аяар февраль һарада үбһэгүй болошоод һуугаа. Гадна эндэхид бии байһан һолоомо, бүдүүн тэжээ- лээ һайнаар буйлуулжа, амтаруул- жа, һайн шэмэтэ тэжээлтэй холи- жо, үнеэдтээ эдюулээд, тэрэнээ ал- маха, арьбалхын түлөө оролдоогүй. Орооһо таряанай зүйл тэрэ зандань, буйлуулангүй үнеэдтэ газарта ад- хажа эдюулдэг. Эдэ дутагдалнууд- тай колхозэй хүдөө ажахын мэргэ- жэлтэдэй эбсэшоод байһаниинь гэмшэлтэй.

Артелиин правлени, партийна эхин организаци малшадай үдэр үнгэргэхэеэ оройдоо болишонхой. Тиимэһээ үдэр, декада, һара бү- риин ажалай дүн согсологдожо, ду- туу дундануудые усадхаха тушаа ямаршье хэмжээн абтанагүй. Эндэ- хи хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд фермэ, гүүртэ дээгүүр үсөөн ябана, ажал хүдэлмэриинь хинан шалгаха, эмхидхэхэ тушаа анхаралаа табинагүй шахуу. «Үнеэд ногоондо садахадаа һү ороно бэзэ» гэжэ тэдэнэр һэнгэргүйгөөр хөөрэл- дэнэ.

Фермын мал адуулагшад үнеэ- дэйнгээ бэлшээриие һэлгэжэ адуул- нагүй, тэдэнээ нэгэл ябаһан газар- тань үдэр бүри туугаад лэ байдаг зантай. Хагда ногоо һайнтай бэл- шээри бэдэржэ адуулаагүй һаа, үнеэд яагаад һү орохоб даа. Мүн иимэрхүү байдал Усть-Кяхтын фер- мэдэшье үзэгдэнэ.

Тэрэшэлэн адууһа малаар элон Ехэ-Нугын Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид хэлэһэн үгэдөө баһал хүрэнэгүй. Эндэ артелиин центр шадар байдаг фермын һаалишад апрель һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 150 литр һү һааха уялга абаһан аад, оройдоол 77 литр һү һаагаа. Май һарын гараһанһаа хойшо эндэ һү һаалгань бүришье бага боложо байнхай. Зарим үнеэд- һээ үдэртөөл миил 0,5 литр һаагда- на. Хүхэ ногооной гаража байхада энэмнай дан эшхэбтэр бшуу.

Тус фермэдэ һүн юундэ иимэ ба- гаар һаагданаб гэхэдэ, һаалишад үнеэдээ муугаар харууһална. ёһоор эдеэлүүлнэ, уһалнагүй. Фермэ дээ- рэнь шадал муутай, үргүүлхэ боло- һон үнеэд олон. Тэдэндээ таряа талханай зүйл эдюулжэ, һайн хагда ногоотой газарта ёһоор адуулжа, тордохо, тэнжээхын тула оролдо- ногүй. Зарим һаалишадынь үнеэдээ һааһан нэрэтэй нюдэ бүрлэжэ, хоёр нэгэ шэбтороод орхижорхино. Һаа- лишадай дунда ажалай журам һу- ла. Тэдэнэй зариманиинь ямаршье шалтагаангүйгөөр хүдэлмэридөө хэ- дэн үдэрөөр гарадаггүй. Тиихэдэ һүнэй тоо бүридхэгшэ зарим үдэр, үдэшэ, үглөөнэй һаалида ерэдэггүй. Тиимэһээ һаалишад һүеэ өөһэдөө хэмжэжэ хамтална.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүхы дутагдалнуудые һайн мэдэжэ байгаад, зохихо хэмжээ абанагүй.

Аймагай колхозуудта һүнэй ба- гаар һаагдажа байһанай үшөө нэгэ шалтагааниинь юуб гэхэдэ, КПСС- эй айком (секретариинь нүхэр Хан- дуев), аймгүйсэдком (түрүүлэгшэнь нүхэр Зинченко) колхозуудай, сов- хозой хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табинагүй. Аймгүйсэдкомой дэргэдэхи хүдөө ажахын инспек- циин мэргэжэлтэдшье энэ асуудал- да анхаралаа багаар хандуулна.

Россин гүрэнтэй Бурят оронойн- гоо һайн дураараа нэгэдэһэнһээ хойшо 300 жэлэй баярай ойс ажа- лай амжалтаар угтахын зорилгоор һаалишад, малшадай дунда мүры- сөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ тү- сэб болзорһоонь урид дүүргэхын тула КПСС-эй айком, аймгүйсэд- ком, мүн колхозууд болон совхозой хүтэлбэрилэгшэд яаралтай хэмжээ абаха зэргэтэй.

Д. Болхоев, манай корр.

Республикын колхоз, совхозуудта таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргалга тухай

1959 оной майн 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	1958 оной октябрьһаа энэ оной майн 10 хүрэтэр наг шэбхын бүхыдөө гаргагдаһаниинь: Таряалан дээрэ	Сабшалан дээрэ	Кукурузын газарай га бүриһээ (тонноор)
Мухаршэбэрэй	98,4	37,2	7,6
Бичурын	90,0	35,0	13,4
Кударын	84,8	33,6	12,9
Тарбагатайн	76,1	65,6	15,5
Сэлэнгын	75,8	50,5	16,6
Баргажанай	70,9	24,7	13,2
Түнхэнэй	69,9	49,5	20,8
Зэдын	68,5	30,5	7,8
Прибайкалиин	61,5	64,4	28,7
Кабанскын	59,7	5,4	7,6
Ториин	57,0	44,8	12,4
Иволгын	56,9	14,6	11,8
Хэжэнгын	43,8	61,1	15,5
Хориин	43,3	26,2	8,4
Заиграйн	41,8	38,6	7,8
Яруунын	30,6	68,6	11,4
Курумканай	29,9	44,6	4,6
Кяхтын	29,3	10,0	7,7
Б-Кударын	26,8	—	12,4
Закаменай	26,0	49,9	2,4
СОВХОЗУУД:			
Борьёогой	83,0	9,3	9,0
Сэлэнгын	80,4	43,0	168,
Яруунын	79,2	36,5	—
«Эрдэм»	71,3	4,2	14,1
Хориин	59,4	65,1	11,9
Кяхтын	57,9	3,7	15,1
Бичурын	34,6	62,9	12,4

Партийна эхин организацида

Залуу коммунистнуудые иигэжэ хүмүүжүүлнэбди

Һая партида ороһон залуу коммунистнуудые зүбөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна организациин шухала зорилгонуудай нэгэн байһаниинь мэдээжэ.

Манай парторганизацида табан залуу коммунист, тэрэ тоодо КПСС-эй гэшүүнэй хоёр кандидат бии. Тэдэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ, партийна ажабайдалтай ходо танилсуулжа байха хэрэгтэ ехэ анхаралаа хандуулнабди. Тэдээндэ бултандань партийна даалгабари үгтэжэ байдаг.

КПСС-эй гэшүүндэ кандидат И. И. Хребтовский агитатораар ажаллана. Тэрэ орон дотороо, хилын саанашье боложо байһан шухала шухала юумэнүүд тухай коллективүүдэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй урда байһан зорилгонууд тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ, дуулгажа байдаг. Ойлгууламжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахаһаа гадна, мүн партийна ондоошье даалгабаринуудые һайнаар дүүргэжэ байдаг юм. КПСС-эй хуряангы түүхые өөрөө шудалжа байнхай.

Мүн КПСС-эй гэшүүндэ кандидат нүхэр Кузнецова партийна даалгабаринуудые саг соонь, оролдосотойгоор дүүргэдэг. Тэрэ өөрынгөө хүдэлмэреэр ехэнхидээ хүдөө нютагуудаар ябадаг юм.

Хүдөө ябаад ерэхэдээ, хүдэлмэреэрээ шалгалта, ревизи хэхэ даалгабаряа ямараар дүүргэһэн тухайгаа, партиингаа түүхые хаана, ямар бүлэг хүрэтэр шудалһан тухайгаа дуулгадаг, үгыдэнь парторганизацида ямар асуудалнуудай шиидхэгдэһэн тухай асуудаг, партийна суглаанай протоколтой танилсадаг, бюрогой шэнэ даалгабари абадаг байна.

Залуу коммунист Дашрабданов баһал эдэбхитэйгээр ажаллажа, партийна даалгабаринуудые саг соонь дүүргэжэ байдаг юм. Тэрэ тодорхой экономикын программаар эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байнхай. Мүн партида һая абтаһан нүхэр Николаев КПСС-эй түүхэ шудалжа, партийна даалгабаринуудые саг соонь дүүргэжэ байдаг.

Тэдэнэй хүдэлмэриие шалгажа байхын тулада партийна бюро хирэ-хирэ болоод зүблөө үнгэргэжэ, партийна даалгабари хэнэй һайнаар, зүбөөр дүүргэһэн тухайнь, мүн ямар алдуу гаргаһан тухайнь хэлэжэ, ойлгуулжа үгэдэг. Иимэ зүблөөнүүд дээрэ залуу коммунистнуудта заабари үгтэдэг юм.

Партийна организациингаа ажабайдалтай һайнаар танил байхынь тулада, тэдэниие зарим дүршэлтэй, үнинэй коммунистнуудтай хамта ябуулжа, профсоюзай гү, али комсомолой организациин хүдэлмэриин, мүн коллективүүдтэ ойлгууламжын хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байһаниие шалгуулалсадаг байна. Жэшээлхэдэ, нүхэр Кузнецова партбюрогой гэшүүн Норбоевтой хамта комсомолой организациин хүдэлмэриие, залуу коммунист Дашрабданов партиин үнинэй гэшүүн нүхэр Коняеватай хамта барилгын управленидэ ниитэ-политическэ хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байһаниие шалгаа. Тэдэнэр гансашье шалгаад, ажалаа хизаарладаг бэшэ, мүн комсомолой, профсоюзай организацинуудта һайшаалтай туһаламжа үзүүлһэн байна.

Ингэжэ залуу коммунистнуудта хододоо партийна даалгабари үгэжэ, тэрэнииень дүүргүүлжэ байхада, тэдэнэр эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, партийна организациин бүхы коллективэй урда байһан зорилгонуудые саг соонь, һайнаар ойлгоод ябадаг, гуримтай, журамтай болодог, эрдэм мэргэжэлээ ходо дээшэлүүлжэ байдаг.

Д. Колмаков,
Буркоопсоюзай партийна организациин секретарь.

Шэнэ уялганууд абтана

(Кяхтын аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаанһаа)

Аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан боложо, «Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһэнһээ хойшо 300 жэл болоһоной ойн баярые һайндэрлэлгэтэй дашарамдуулан, аймагай партийна организациин зорилгонууд» гэһэн элидхэл КПСС-эй Кяхтын айкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Х. Хандуев** хэбэ.

Эдэбхитэдэй суглаанда үгэ хэлэһэн олон нүхэд һайндэрые ажалай амжалтаар угтахын түлөө аймагай промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдэй ямараар тэмсэжэ захалһан тухай хэлэбэ. Кяхтын гуталай фабрика, промкомбинат, ээрэлгын-трикотажна фабрика, Сүхын арһанай завод болон промышленна бусад предприятинууд хахад жэлэйнгээ түсэбые июниин 25-да дүүргэхэ уялга абаа. Мүн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хахад жэлэйнгээ уялгануудые июниин 25-да дүүргэжэ, гүрэндөө мяха, һү, ноһо бүри ехээр тушаааха уялга абаба.

Кяхта городоо болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха тухай городой Советэй түрүүлэгшэ нүхэр **Гаськов** хөөрэбэ. Городой эмхи зургаануудай, предприятинуудай, хүдэлмэрилэгшэд болон дунда һургуулинуудай һурагшад модо һуулгаха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна.

Партийна эдэбхитэдэй суглаан абаһан уялгануудаа бэелүүлхын түлөө социалистическэ мүрысөөгөө үргэнөөр дэлгэрүүлхыень аймагай ажалшадые уряалаа.

Депутадуудай зүблөөн

Курумканай аймагай Советэй гүйсэдком апрелиин 28-да сомоной болон аймагай Советэй депутадуудай зүблөө үнгэргөө. Энэ зүблөөндэ хамта 130 гаран депутат суглараа. Аймсоветэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Тараскин** арадай түлөөлэгшэдэй нангин уялга болон эрхэ тухай тон һонирхолтой элидхэл хээ.

Мүн колхоз, совхоз, предприяти бүхэнэй хараалһан долоон жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбыень, абаһан социалистическэ уялгыень амжалтатайгаар дүүргүүлхын түлөө мүнөө сомоной Советүүдэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй урда байһан гол шухала зорилгонууд тушаань дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Аймагай прокурор нүхэр Машкин социалистическэ хуули гуримые улам бэхижүүлхэ зорилгонуудтай депутадуудые танилсуулаа.

Зүблөөнэй һүүлээр депутадууд саг үргэлжын комиссиингаа хүдэлмэриие яажа эмхидхэхэ тухай хэлсээ.

Г. Осипов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Байкало-Кударын аймагай «Знамя Октября» колхозой һү һаалиин фермын мал адуулагша С. Б. Ерахаев. Нүхэр Ерахаев зургаан жэлэй туршада мал адуулагшаар ажаллаха зуураа ехэхэн дүй дүршэлтэй боложо, түрүүшүүлэй зэргэдэ гараба.

Л. Хайдуровай фото.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ХУУДАҺАНУУДҺАА

ОЙН БАЯРАЙ УГТАМЖАДА

Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойе һайндэрлэхэ тухай КПСС-эй обкомой, республикын Верховно Советэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Советэй шиидхэбэриие Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд угаа ехэ урма баяртайгаар угтаһан байна. Энэ шиидхэбэриие зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан суглаанууд колхозой бригада бүхэндэ үнгэргэгдөө. Абаһан социалистическэ уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхэ, түүхэтэ ойн баярые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ колхознигууд шиидэбэ. Мал ажалай продуктнуудые тушааха талаар гүрэнтээ саг соонь тоосохо хэрэгтэнь колхоздоо туһаламжа үзүүлхын тула колхознигууд өөһэдынгөө малай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха юм. Абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхын тула бригаданууд хоорондоо мүрысөө шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлжэ эхилбэ.

«Вперед» газетэ.

МОДОШОДОЙ УЯЛГА

300 жэлэй ойе ажалай бэлэгээр угтаха гэжэ шиидээд, Ээрын леспромхозой доодо складай коллектив эршэмтэйгээр ажаллажа эхилбэ. Модо ашаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, июниин 25-да дүүргэхэ, хахад жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 50 вагон модо ашажа эльгээхэ гэһэн уялга тэдэнэр абаа һэн. Мүнөө майн түрүүшын арбан хоногой түсэб болзорһоонь урид дүүргэгдээ. Зарим хүдэлмэришэд тус бүридөө хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргүүтэй байна. Леонид Будниковай хүтэлбэрилдэг бригада модо вагондо ашаха зууралаа, үндэр бүтээсэ түйлана. Тус бригадынхид даабаряа 250—300 процент дүүргэнэ. Коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байһан Клим Симоновэй хүтэлбэрилдэг комплексно бригадынхид даабаряа ходо нэгэ хахад дахинаар үлүүлэн дүүргэнэ. Василий Аносов, Надежда Гончарова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадынхид бүтээсэ ехэтэй ажалаараа мүн лэ суурхажа ябана.

«Под знаменем Ленина» гэжэ Заиграйн аймагай газетэ.

ПАРК БАРИХАНЬ

Гурбан жэлэй соёлой добтолгын түсэбые бэелүүлэн, Хориин аймагай түб тосхоной комсомолшууд, залуушуул культурын болон амаралтын парк бариха гэжэ шиидээ. Энэ жэлэй хабар, зун болон намарай үедэ парк бариха газар хүреэлэгдэжэ, тэндэнь таба мянгаһаа үсөөн бэшэ элдэб модон, һөөг бургааһан һуулгагдаха, футбол наадаха поли, волейбол, баскетбол, городки наадаха, хатарай талмайнууд түхеэрэгдэхэ юм. Ерэхэ жэлнүүдтэ энэ парк соо зунай кинотеатр, эстрада, уһанда тамаралгын бассейн гэхэ мэтэ баригдахаар хараалагдана.

«Улаан туяа» газетэ.

Улан-Удын «Механлит» заводой механическа цехын кузнецүүд коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэ олохын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна. Һүүлэй үедэ эдэнэр ажалайнгаа бүтээсые хоёр дахин дээшэлүүлжэ, уралан нарижуулгын хэдэн дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна. **Зураг дээрэ:** кузнецүүдэй бригада (зүүн гарһаа наада таладань): С И Полуянов, М. С. Сидякин, И. П. Авдоничев — бригадир, Л. И. Дорофеев. Саада таладань И. П. Надеин, Г. А. Лебедев, И. Ф. Пономарев.

З. Веснинагай фото.

Россин гүрэнтэй Бурят ороной нэгэдэһээр 300 жэлэй ойдо

Ород, бурят арадуудай аха дүүгэй хани барисаан

Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй алдарта ойн һайндэр—ород, бурят арадуудай хоорондохи эбдэршэгүй бата хани барисаанай һайндэр мүн.

«Росситай Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһэниинь бурят арадай түүхэдэхи онсо гайхамшаг ушар, тэрэнэй саашанхи хуби заяае тодорхойлһон ябадал байгаа,—гэжэ КПСС-эй обкомой бюрогой, Верховно Советэй Президиумэй, Министрнүүдэй Советэй тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Росситай Бурят ороной нэгэдэһые түүхын талаар абажа үзэбэл, өөһэд зуурын дайн байлдаануудһаа арад зониие зайсуулха, гадаадын добтолгоһоо хамгаалха, экономико болон соёл культурын амгалан ёһоор хүгжэхэ ябадал хангаха гансахан зүб зам байһан юм».

Ород, бурят арадуудай хоорондохи хани барисаан үни холын, алдарта түүхэтэй юм. Бага яһатаниие, тэдэнэй тоодо бурядуудые дарлаха гэһэн политика хаанта засаг ябуулдаг байгаа. Гэбэшье ород, бурят арадуудай анхан уулзаһан сагһаань хойшо, эдэнэй хоорондо нягта холбоон, аха дүүгэй хани барисаан тогтоогдоһон юм.

Россин гүрэндэ орожо, агууехэ ород арадтай хани барисаа байгуулһанай ашаар бурядууд ород арадай литература болон ухаан бодолой дээдэ зэргын культурада хүртэһэн байна.

Бурят орондо ородуудай ерэхэһээ хойшо бурядууд хүдөө ажахые һайнаар, шэнэ янзаар эрхилдэг болоо. Урдань бурядууд таряалан гээшые мэдэхэгүй шахуу байһанаа, ород таряашадай жэшээгээр газар элдүүрилжэ, ороо̄һо болон бусад ургамалнуудые тарижа эхилһэн юм. Тиигэжэ бурядууд анха түрүүшынхеэ шэниисэ, хара таряа, ячмень, овёс, хартаабха гэхэ мэтые таридаг болоо һэн.

Гэхэтэй хамта, бурядууд ородуудай янзаар шэнэ шэнэ зэр зэмсэгүүдые ажахыдаа хэрэглэдэг болоһон байна. Газар элдүүрилхэдэ анзаһа, хадуур г. м., үбһэ сабшахада хажуур, ажахын элдэб хүдэлмэридэ тэргэ, шарга, хомууд тоног хэрэглэгдэдэг болоһон ушар мүн лэ ородуудай нүлөөн болоно.

Ородуудай ерэһэнһээ хойшо бурядуудай гэр байра, гэр соохи байдал, эдеэ хоолшье хубилһан байха юм. Бурядууд һэеы гэрэйнгээ орондо ууҗам, һаруул модон гэрнүүдые барижа захалаад, тэрэнээ тойруулан малай байра баридаг болоһон гэхэ.

Газар ажал, модон гэрнүүд бурят зоной ажабайдалда онсо шанартай хубилалта үүсхэһэн байгаа. Бурядууд нүүдэл байдалаа орхижо, түбхинэн һуурижажа захалһан юм.

Ородой ороной түрүү үзэл бодолтой хүнүүд (декабристнууд, политическэ сүлэлгэдэ ерэһэн бусад революционернүүд), эрдэмтэд бурят арадай ажахын, соёл культурын, политическэ мэдэрэлэй хүгжэлтэдэ нилээд ехээр нүлөөлһэн байдаг.

Большевигүүдэй партиин бии болохоһоо хойшо ород, бурят арадуудай хоорондохи хани барисаан, бурят арадай национально-революционно хүдэлөөе ородой пролетариадай зүгһөө хүтэлбэри бүри дээдэ шатада гараа һэн.

В. И. Ленинэй байгуулһан большевигүүдэй парти түрүүтэй ородой пролетариадай хүтэлбэри доро Бурядай үгытэй ажалшад революционно ёһоор тэмсэжэ эхилһэн байгаа. Забайкалида, тэрэ тоодо Бурят орондомнай үшөө 1900-гаад онуудай эхеэр социал-демократическа организацинууд бии боложо захалаа һэн. Манай эндэхи хүдэлмэришэд, таряашадай тэмсэлые агуехэ Ленинэй шабинар И. В. Бабушкин, В. К. Курнатовский, Е. Ярославский болон бусад хүтэлбэрилһэн юм.

Агуухэ ород арад ба бусад арадуудай хоорондохи хани барисаан ородой анха түрүүшын буржуазно-демократическа революциин, февральска революциин үедэ улам ехээр бэхижээ бэлэй.

1917 ондо болоошо Агуухэ Октябриин социалистическэ революци дэлхэйн түүхэдэ анха түрүүшынхеэ хүдэлмэришэн, таряашанай засаг тогтооһон, орон доторхи дарлагданги арадуудые национальна дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөлһэн юм.

Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлдэ ород арадтай хамта, мүн үгытэй бурят таряашад, хасагууд тэмсэһэн байдаг. Ород болон бурят арадуудай хоорондо яһа хаяжа, эбыень таһалха гэһэн буржуазна партинуудай, буржуазна националистнуудай эрмэлзэлгэ хяа һамна сохигдоо һэн. Большевигүүдэй партиин ударидалга доро ород, бурят ажалшад түрэл Совет засагайнгаа түлөө ами бэеэ гамнангүйгөөр тэмсэһэн байна.

Манай орондо хариин империалистнуудай добтолоод байхада, дотоодын мүлжэгшэ ангинуудтай тэмсэһэн граждан дайнай боложо байха үедэ ород, бурят ба бусад арадууд хамтадаа эмхидэн жагсажа, улаан шуһаяа адхаруулан, өөрынгөө түрэл арадай засагые эрид шууд хамгаалаа.

Агуухэ Октябриин ашаар, манай партиин сэсэн мэргэн национальна политика бэелүүлһэнэй ашаар, ород арадай туһаламжаар бурят зон өөрынгөө түүхэдэ анха түрүүн гүрэн түрын засагтай—автономитой болоһониинь мэдээжэ.

Хаанта хархис засагай үедэ Россин гээгдэнги заха хизаар, колониинь байһан Бурят орон Совет засагай жэлнүүдтэ ажахын, соёл культурын талаар гайхамшаг амжалтануудые түйлаа.

Ороноо индустриализацилха гэһэн большевигүүдэй партиин политикын бэелүүлэгдэһэнэй ашаар, агуехэ ород арадай һайн һайхан сэдьхэлэй туһаламжын ашаар, Бурят орондомнай мүнөө үеын хүгжэлтэ түгэс промышленность бии болгогдоо. Россин хүдэлмэришэн ангиин туһаламжаар республикадамнай Улан-Удын паровозо-вагонно завод, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат, шэлэй завод, мяха-консервын комбинат болон бусад олон томо томо предприятинууд байгуулагдаа.

Республикын арадай ажахыда промышленна үйлэдбэри гол һуури эзэлдэг болонхой. Бүтээгдэн гарадаг бүхы продукциин 80 процентые социалистическэ промышленностьмнай үйлэдбэрилнэ.

Революциин урда тээ бурят хүдэлмэришэн байгаагүй шахуу юм. Харин мүнөө республикымнай предприятинуудаар бурят арадай дундаһаа дэбжэһэн олон инженернүүд, технигүүд, токарьнууд, слесарьнүүд болон бусад мэргэжэлтэд амжалтатайгаар ажаллана. Бурядуудай дундаһаа дээдэ зэргын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ зорилгоор ород инженернүүд, мастернууд, хүдэлмэришэдэй зүгһөө ехэ оролдолго гаргаһаниинь мэдээжэ. Энэнь ород, бурят арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаанай үшөө нэгэ гэршэ болоно.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин түүхэтэ XXI съездын хараалһан гайхамшагта түсэбые бэелүүлхэ ябадал манай республикын промышленностиие бүри хурданаар хүгжөөхэ, ород, бурят арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлхэ байха.

Манай орон дотор колхозно байгуулалтын илаһанай ашаар, республикын хүдөө ажахыда, таряашадай ажабайдалда тон ехэ хубилалтанууд болоо.

Парти болон правительствын үдэр бүриин анхарал оролдолгын ашаар, ород арадай, хамагай түрүүндэ ородой хүдэлмэришэн ангиин туһаламжаар оньһон техникээр зэбсэглэгдэһэн, түрүү зэргын хүдөө ажахытай болонхойбди. Республикын колхоз, совхоз, РТС-үүд социалистическэ промышленностьһаа олон зуун, мянган трактор, комбайн, автомашинанууд болон бусад техникэ абана.

Хүдөө ажахы тухай эрдэм ухаанай түйлалтые һайн мэдэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэл согсолжо шадаха, колхозно таряашадые ударидажа шадаха мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдгүйгөөр урдын гээгдэн[…] хүдөө ажахые өөдэнь татаха б[…]хэтэй байгаа. Нүүдэл, гээгдэн[…] ажахытай бурят таряашад, малша[…]дые түрүү эрдэм ухаанай аша т[…]һада хүртөөхэ, тэдээндэ дээдэ зэр[…]гын механизаци шудалуулха гээш[…] онсо удхатай байһан юм. Республи[…]кын хүдөө ажахыда хүдэлмэрил[…] зоотехнигүүд, агрономууд бол[…] механизаторнууд мүн лэ ородо[…] эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй хүтэлб[…]рээр, туһаламжаар бэлдэгдэһ[…] байха. Мүнөө колхоз, совхозуудт[…]мнай олон тоото, элдэб янзын мэ[…]гэжэлтэд ажаллажа байдаг. У[…]дань бурят нютагуудта дуулда[…] үзэгдөөгүй трактористнууд, ко[…]байнернууд, агрономууд, зоотехн[…]гүүд болон бусад мэргэжэлтэй х[…]нүүд мүнөө тосхон бүридэ олон б[…]лонхой.

Совет засагай үедэ бурят зон[…] ажаһуудал үндэһөөрөө хубил[…]. Мүнөө һаруул һайхан байшангу[…]тай, электрын гэрэл, радио, те[…]фон, ном, газетэ болон бусад ку[…]турна хэрэгсэлнүүдээр хангагд[…]хай. Ажалшадай элүүрые ол[…] врачнар, бусад мэргэжэлтэд са[…]на. Город, тосхонуудаарнай ки[…] театр, клуб, библиотекэ гэхэ мэт[…] соёлой гуламтанууд гэгээрэл бол[…] соролой хүдэлмэри ябуулжа б[…]даг.

Октябриин революциин аша[…] манай орондо соёл культурын ре[…]люци бодото дээрээ бэелүүлэгд[…]. Тиигэһэнэй аша үрэнь Буря[…] республикын жэшээ дээрэһээ […] тодоор харуулагдана.

Коммунистическэ партиин сэс[…] мэргэн политика бэелүүлһэнэй […]дэһөөр Бурят оромнай удхаараа с[…]циалистическэ, түхэл маягаар[…] үндэһэ яһанай соёл культурат[…] түрүү зэргын республика болоо.

Хаанта засагай үедэ Бурят ор[…] дотор үсөөхэн хүн үзэг бэшэг мэ[…]хэ нэрэтэй байһан юм. Дунда, д[…]дэ һургуули, соёл культурын онд[…]шье гуламтанууд гэжэ байгаагү[…].

Харин мүнөө республика дот[…]най хэдэн зуун һургуули нээгдэ[…] зуу мянга гаран үхибүүд һура[…] байдаг. Тэрээнһээ гадна, хэдэн т[…]хай дунда һургуулинууд, хоёр д[…]дэ һургуули бии. Ород, бурят […]лон бусад үндэһэ яһанай хүб[…] басагад эндэ һуража, эрдэм у[…]най эшэ үндэһэ шудална.

Совет үеын бурят литература б[…]лон искусствын хүгжэлтэдэ агуу[…] ород арадай литература, искусс[…] айхабтар ехээр нүлөөлөө, нүлөө[…] жэшье байна. Ородой классичес[…] түрүү совет литературын нүлөө[…] доро бурят литературын эрх[…] зохёолнууд байгуулагдаа. Сов[…] үедэ бии болоһон бурят […]кусство ородой искусствоһаа ж[…]шээ абаагүй һаа, ородой иск[…]ствын ажал-ябуулагшадай ехэ т[…]һаламжада хүртөөгүй һаа—м[…]нөөнэйнгөө үндэр хэмжээндэ гар[…]жа шадахагүй байһаниинь элитэ.

Бурят арадай ажахын, полит[…]ческэ болон соёл культурын хү[…]жэлтэдэ агуухэ ород арадай үү[…] хизааргүй ехэ байна гэжэ хүн б[…]хэн мэдэнэ. Совет засагай үе[…] Коммунистическэ партиин удар[…]далгаар ород, бурят болон бу[…] олон арадуудай аха дүүгэй хани б[…]рисаан түүхэдэ урдань үзэгдөө[…] батаар бэхижэбэ.

Ямаршье бэрхэшээл энэ хани […]рисаае һуларуулжа, эбдэжэ ша[…]хагүй. Эсэгэ ороноо хамгаал[…] Агуухэ дайн энээниие эли тодо[…] гэршэлээ. Дайнай хатуу ша[…] үедэ манай ороной бүхы арад[…] эбтэй нягтаар эмхидэн жагса[…] хорото дайсанаа бута сохёод, бү[…] дэлхэйн-түүхэтэ илалта түйлаа.

Россин гүрэнтэй Бурят орон[…] һайн дураараа нэгэдэһээр 300 ж[…]лэй ойдо бэлэдхэл хадаа ма[…] арадай үмэнэ КПСС-эй XXI съе[…]дын табиһан асари ехэ зорилго[…]дые бодото дээрэнь бэелүүлжэ б[…]һан үетэй тудалдаба. Һайндэрэй […]лотор ажахын, соёл куль[…]рынгаа бүхы һалбаринуудта ш[…] амжалтануудые түйлажа, энэ […] баярай найрые эрхим бэлэгүүд[…]гээр угтая.

Б. Батуев,
КПСС-эй обкомой лекто[…]

ОЙМОРОЙ ЛЕКТОРНУУД

Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ, соёл сурталай хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ партиин XXI съезд ехэ анхарал хандуулһан байна. КПСС-эй XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые хүн зондо ойлгуулха хэрэгэй тон шухала байһые хараадаа абан, Байкало-Кударын аймагай хүдөөгэй лекторэй бүлэгүүд хүдэлмэреэ һайжаруулжа байна. Ойморойхүдөөгэй лекторнуудэй бүлэг илангаяа һайнаар хүдэлнэ. Эндэхи дунда һургуулиин багша нүхэр Оканин лекторнуудэй бүлэгые хүтэлбэрилдэг юм.

Бүри һая болотор энэ һууринда лекторнуудэй бүлэг үгы байһан юм. Партиин XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые Оймoрой ажалшадта ойлгуулха асуудал энэ һууринай интеллигенци байгша оной мартын эхеэр зүбшэн хэлсэһэн байна.

30 хүнһөө бүридэһэн лекторэй бүлэг байгуулха, элдэб темээр, илангаяа партиин XXI съездын материалаар лекцинүүдые олоор уншаха гэһэн байгаа. Эндэхид иимэ үүсхэлтэйгээр аймагай бүхы интеллигенцидэ хандаһан юм.

Эндэхи интеллигенци хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, олониитын дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Энэ хүдэлмэри бүри урагшатайгаар эмхидхэхын тулада политическэ хүдэлмэри ябуулха нэгэ үдэр тогтоогдоо. Жэшээнь, среда бүхэндэ лекци, элидхэл, хөөрэлдөө үнгэргэхөөр бэлэдхэдэг байна. Энэнь али алиндань — лектортэ, элидхэлшэдэ, агитаторта, һууринай ажалшадта һайн юм.

Эндэхи лекторнууд среда бүри 4 клубта лекци уншадаг гурим[…]. Гадна эдэнэр бригада, ферм[…] дээр, загаһа баридаг станууда[…] олзоборилгын артелиин цехүүд[…] ошожо, гүрэн доторхи, мүн уласт[…]рондын һонинуудые ажалша[…] хөөрэжэ үгэнэ. Иигэжэ ойлгу[…]жын хүдэлмэри һайжаруулһа[…] ашаар колхознигууд, хүдэлмэри[…] үүсхэл эдэбхитэйгээр ажалл[…] болоо. «Заветы Ильича» колх[…] һаалишад, малшад мүнөө жэлэй […]гэдэхи квартал соо нёдондоной […] үеынхидэ орходоо үнеэн бүриһө[…] процентээр ехэ һү һаагаа. 100 п[…]центээр ехэ мяха гүрэндэ худал[…]. Дубининска загаһанай заводой […]дэлмэрилэгшэд 1-дэхи квартал[…]гаа түсэб үлүүлэн дүүргэһэн ба[…]. Эдэ бүгэдэндэ эндэхи хүдөөгэй л[…]торнуудэй аша габьяа бии.

Е. Ненашев

АМТАДАА ХАХАЛҺАН ҮРЭЖЭЛТЭ ХҮРЬҺЭНҺӨӨ АНИ БАРИСААНАЙ МҮНХЭ СЭСЭРЛИГ ҺАЛБАРАА

Х. НАМСАРАЕВ

АХА ДҮҮГЭЙ БАЯР

айхан оронойм
гэрэл сасарнал,
түмэн арадайм
наран манданал.

абан хушуутай
одон яларнал,
табан сасагтай
нүгууд налбанал.

радай зүрхэнһөөнь
заяан гэрэлтэнэл,
дорюун сэдьхэлһээнь
элиг тодорнол.

Буурал эсэгын юрөөлөөр
Бурят орон золтой юм.
Ураг түрэлэй. холбоогоор
Ород арад хүсэтэй юм.

Эртэ сагһаа наашада
Эсэгын ёһоор энхэрлэйл,
Энхэ мүнхэ жаргалай
Эрхэ сүлөө олголойл.

Баатарород арадтаа
Баглаа сэсэг барюулнам,
Хайра туһыш һанахадаа,
Халуун баяр хүргэнэм.

Ц. ГАЛСАНОВ

РОССИ

а,
симнай,
Ород оромнай,
хонгор хуһата нютагууднай:
дабхар долгиндли һүрөөтэй,
й тэнюун, залан
сэдьхэлтэй.

булад зам харгы һалаатаа,
сэсэглиг, городууд
һалбараа.
эдээндэ, Росси,—шинии
амисхаал,
сүлөөтэ ажалай дурас-
хаал!

уужам тээшээ тэниинэш,
үбүүдээ үргэн тэдхэнэш,
түрэл
ссимни,
дууланам,
хон байжа, солыш
дууданам!

мэрзэгы хаан-ваангуудай
һабарһаа
эн Бурят оронииемни
абараашь,
лан абажа, энхэрэн
дулаасуулһаар
хабхар нүхэн сооһоо
гаргааш.

богоолшолгодо эсэргүү
бодон,

эһээ
тэмсэн ерээш.
хадашни минии бурят зон

Хуби заяагаа шиниихитэй
ниилүүлээ.
Тиимэл хадаа бидэнэр нютагтаа
Түрүү үнэн ородой хүбүүдээр
Түрэл анданууд боложо угталсаад,
Золгогшо һэмди Московско тракт
дээр.

Бестужевай һургаһан мэргэжэл
бүгэдые
Бурят арад хэзээш мартахагүй,
Баргажанда байһан
Кюхельбекерые,
Бабушкинай дүлэтэ үгые
Барандаа арадпай мартахагүй!

Мүнөө минии түрэлхи орон
Алтан советскэ наран доро,
Аба Россин энхэрэл доро
Мүнхэдөө хүгжөө, жаргалаа олон...

Аха түрэлород арадай
Аша туһыень ажалаар харюулан,
Бурят арад мүноо аласай
Булад сэхэхэн замаар бултуулан

Нягта хатуу хани холбоон соо,
Нэгэн ехэ Эхэ орон соо
Коммунис партиин мэргэн
хүтэлбэреэр
Коммунизм тээшэ шармайн ябанал,
Хурдан түргэнөөр эрид алхалнал.

Үргэн, уужам тээшээ тэниинэш,
Үнэн хүбүүдээ үргэн тэдхэнэш,
Олонациональна
РСФСР-ни,
дууланам,
Омогорхон байжа, солышни
дууданам!

Ц. ЖИМБИЕВ

АНИ БАРИСААНАЙ ДАЛАЙ

300-гаад жэлэй саана Ангар мүрэнэй эрьедэ оршоһон нэгэ газарта нээл түрүүнород бурят хоёр уулзаһан юм. Мүнөө тэрэ нютагта Аха-дүүгэй—Братска далай тогтоо.

эн дэлхэйн дунда аад,
н захань гэгдэһэн,
й малша нютагтам
ан юумэ гэдэг лэ.
тэ ута харгыгаар
өөр ябажа ябатараа,
най үйлэ хубяараа
о эндэ танилсаа.
— хоёр яһатан —
уд болон нүхэсэбэ,
ай гааһаяа андалдан,
лхэн иигэжэ хэлсэбэ.
жаргал гэдэгнай
даа гэлсэн байтараа,
н үгээ нэгэдэн,
эр болон хамтараа,
эд тэрэ дорохоноо
н буусатай болобо:

Эшэгы гэрэй ойрохоно
Зэмьсэгэй байшан бодобо.
Хэниинше эбтэй этэй,
Хүүгэдынь сугтаа наададаг,
Хододоо бэе бэедээ
Хүдэлмэри ажалдаа туһалдаг.
Баярай, гашуудалай үедэ
Бүгэдэ сугларан угтанхай.
Баяшуул, ноёдто хэтэдээ
Буһалгаа хэжэ ябанхай.
«Тэмсэгтыл!»—гэжэ номнодог
Түрэһэн үрэ бэедээ...
Тиимэһээл мүнөө болоходо
Тэдэнэй хүсэл бэелээ:
Анхандаа хоёр зонойминай
Аха дүү болоһон газарта,
Арюухан Братска далайминай
Алдарта ГЭС-ынь ялардаг.

Петр I хаан тухай дуун*)

Сагаан хаан нэрэтэй,
Саглашагүй буянтай,
Сагаан Дари эхын хубилгаан
Манай эзэн богдо ло.
Анханай ехэ хотон ло
Амарлиг ехэ Москва ла,
Алтан мүнгэн эрдэнеэр
Агуу дүүрэн баялиг ла,
Санасан ехэ хотон ло
Санкт-Питербуг ла,
Һаарашагүй баянтай ла,
Һанагдашагүй сэсэнтэй лэ,
Гадаада ехэ далайда
Гажалтагүйгөөр ябагша
Гайхамшаг ехэ хүсэтэй лэ,
Ганжарта олон таягтай ла.
Алтан дэлхэй дээгүүр,
Уула гол хоёрто
Аюумшаггүйгөөр ябаха
Агуу олон сэрэгтэй лэ,
Хаан ехэ нэрэнь лэ
Хара бүргэд солотой ло,
Хайрата ехэ зарлигынь
Хамаг бидэнэртэ абартай ла
Эзэн ехэ нэрэнь лэ
Эреэн бүргэд солотой ло,
Эрхэтэ ехэ зарлигынь
Эндэхи бидэнэртэ абартай ла.
Сэсэн зарлигаа тараадаг
Сенат ехэ зургаантай ла,
Шэбээ мэтэ түшэмэдтэй лэ,
Солдат олон хяанартай ла.
Мэргэн хуулиигаа эсхэдэг
Министерство ехэ зургаантай ла,
Одон мэтэ түшэмэдтэй лэ,
Олон түмэн солдадтай ла.
Томиршогүй албататай ла,
Тоолошогүй һантай ла,
Тогтомо һайхан зарлигтай ла,
Тугта ехэ богдо ло!

*Профессор А. М. Позднеевэй «Монгол угсагаатанай арадай уран зохёол» гэһэн номһоо абтанхай. Санкт-Питербург, 1880 он, нюур 206.

Энэ дуне хори бурядууд Бадан Турахин түрүүтэй делегациингаа Петр хаанние бараалхажа ерэһэнһээнь хойшо дууладаг байгаа.

Савва Рагузинский тухай дуун*)

Хүхэй дээгүүр
Хүрин шулуун дамжууртай,
Алтан дээһэ татаһан,
Мүнгэн обоо бодхоһон,
Али хаанай ноён бэ гэхэдэ?
Посол ехэ солотой,
Граф ехэ ноён,
Гүн Савва бэеэрээ.
Хангай дээгүүр
Хара шулуун дамжууртай
Алтан дээһэ татаһан,
Мүнгэн обоо бодхоһон,
Али хаанай ноён бэ гэхэдэ?
Посол ехэ солотой,
Граф ехэ алдартай,
Гүн ехэ ноён,
Гүн Савва бэеэрээ.
Морин жэлдэ мордоһон,
Могой жэлдэ тэхэриһэн,
Граф ехэ ноён,
Алдартай ехэ посол,
Гүн Савва бэеэрээ.

***

Хаанай хэһэн хуулиень
Харалсан байжа дүүргэһэн,
Эзэнэй эсхэһэн зарлигыень
Энхэрэн байжа бүтээһэн,
Посол ехэ солотой
Гүн ехэ алдартай,
Граф Савва бэеэрээ.

* 1728 ондо Екатерина I хатанай зарлигаар бүрин эрхэтэ элшэн сайд С. В. РагузинскийОрод, Хитад гүрэнүүдэй хоорондохи хилэ тогтоолсохоёо морилһон юм.

Хани барисаанай эхин (Ородууд таряа хайшан гээд таридагаа бурядуудта заажа байһыень харуулһан удхатай).
В. Гончарай зураг.

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ

Актова зал хүнхинэбэ...

(Доржи Банзаров тухай трилогиин хоёрдохи номһоо абтаһан хэһэг)

...Доржи ехээр яараһан янзатай, бушууханаар алхалан, урдаа бүргэдтэ гербтэй сарса модон кафедра дээрэ гараба. Тиигээд графинтай уһа, шаажан аяга саашань болгобо. Далай дабирхай ехэ зал соо сугларһан зониинь хэмгүй олон. Теэд Доржи өөрөө даншье бишыхан, гансаарданги шэнги байба. Гэнтэ хүлэйнь үбдэг үлэ мэдэг һалганаба. Доржи урдаа байһан үргэн хара хабтаһаяа нээжэ, хоёр-гурбан хуудаһа ираба...

Нилээд олон танил, һайн нүхэдһөөнь, мууе һанажа атаархан хёлойгшодһоонь, мүн бусад олон танигдаашьегүй зонһоо гадуур, Доржиин хойноһоо хамагһаа үлүүсэ һанаагаа зобохо гурбахан хүн энэ зал соо бии байгаа. Эдэнэрнай ректор Николай Иванович Лобачевский (официальна оппонентнь), монголист, урин һайн сэдьхэлтэй Осип Михайлович Ковалевский, Татьяна Алексеевна Кондратьева гурбан ха юм. Зал соо һуугшадай хүлеэжэ байһые Доржи мартажархёод, гэнтэ зал тээшэ нюргаараа эрьен гэдэргээ хараба. Ута столой саана амгалан тэнюунээр шанаагаашье тулаһан, шагнахаар зэһээд дээшээ хаража стулай үндэр түшэлгэ түшэн налайһаншье, наһажаал, залуушье профессорнууд харагдаба. Доржи нюдэ сабшаха зуура Николай Иванович тээшээ хараадхиба. Бодолгото болоһон нюдэдынь, духынь зурагар утанууд уршалаа, хам гэжэ зууһан уралынь һүреэтэй шэрүүнээр үзэгдэнэ. Харин дуугарха дууниинь нюур шарайн һүреэтэй байдалһаа тон ондоогоор, зүрхыень доро оруулан дуулдаба: «Арсалан шэрүүн харасамни энэ залуу студентдэ хүйтөөр харагдаад, мэгдэжэ байһан байдалыень бүри ехэдхэбэ гү гэжэ ректор һанаад, нюурайнгаа айлгуур уургайшаг байдалые хоолойнгоо аалин налархайгаар зөөлэрүүлхэеэ хүсэбэ ха:

— Доржи Банзаров, тиишээ, тиишээ... Сугларһан хүндэтэ зон тээшэ хандагты,—гээд тон ондоо, эсэгэ ёһоной урин налархайгаар дуугарба. Эдэ үгэнүүд Доржиие анханайнь хуушан түхэлдэ оруулба. Үбдэгөөроо үлэ мэдэг һалганаһан хүлынь бата тулгатай боложо, зүрхэниинь доро ороод, амилхадань ингсууншье бэшэ болобо. «Доржи Банзаров» гэжэ хандаһан энэ хандалгань тон ондоохоноор—энхэрүү уужам сээжэһээ гараһан байжа, анхандаа, Театральна талмай дээрэ Татьяна Алексеевнагай «Доржи» гээд хандаһандал адлишагаар дуулдаба.

Доржи ханяагаад, уралаа пулаадаар аршаба. Тиигээд байрадаа хүлөө урилжа, зүүн гарайнгаа альгаар хойшоо унама ута, торго шэнги зөөлэхэн үһэеэ гэдэргэнь нэгэ удаа эльбэбэ. Өөрөөшье обёоронгүй түрүүшээр ара тээшэнь һайсахан һэхэжэрхиһэн хуудаһануудаа ларуугаар урагшань һэхэжэ эхилнэ. Айжа һалгайржа байһан түрүүшынгээ түр зуурын тэрээхэн саг соо Доржи диссертацяа хори гарадахи хуудаһанай гаратар һэхэжэрхиһэн байгаа. Эхин түрүүшынгээ хуудаһа олоходоо, сэдьхэлынь одоолшье амаршахадал гэбэ.

Гэдэргээ харахадаа, хүхэ ногоонууд мундиртай, бултадаа шахуу бууралтаһан һахагар толгойтой профессорнуудай дунда һууһан Николай Ивановичые, саб сагаан толгойтой Осип Михайловичые обёорбо. Монголой кафедрые эрхилэгшэ тон амгалан тайбанаар харагдаадхёо. Тэрэнэй удаа харахадань, гурбадахи зэргэдэ, Доржиин тугаархан һуугааша газарта ойрошог, өөртөө адли эдир залуухан хани басагадайнгаа дунда ехээр гоёнхой Татьяна Алексеевна һууба. Таня Доржи тээшэ харана. Ёһотойл гранд-дама шэнги томоотойгоор харагдаһан Таня зааханаар дэлгээгдэһэн ногоон һэбюурээр урдаханаа үлэ мэдэг һэбинэ. Тэрэ веер һэбюурһээ нэгэ бага шарабтар ногоон платье үмдэнхэй. Таниин урин налархайгаар хараад, миһэд гэн алдажа һуухань, һэбюурээ нэгэ жэгдэхэнээр хүдэлгэхэнь Доржиин һанаа заһаха үгэ хэлэһэншэг байба. «Ехээр бү мэгдыш даа! Николай Ивановичын шамдамни ямараар хандадагые хүн зон бултадаа хаража, дуулажа байна ха юм. Тэрэ зэргэ этигэл найдалыень голхороожо, һан һуулгажал бү орхи. Би баһал шамда найдажа байнаб»—гэһэн үгэ захяае Таниин бүхы байдал гэршэлнэ. Тэрэнэй удаа дундахи сайбар һудалаа элеэр харуулжа, ногоон һэбюурынь нэгэ бага үргэхэн болон арбайба. «Таниин гар соо һэбюур веер бэшэ, харин ноб ногоон далитай шубуун һууна. Тэрээхэн шубуун мэнэ гэһээр ниидэжэ ерээд, мүрэ дээрэмни һуушахань. Тиихэдэ бүхы студентнэр, профессорнууд, айлшад, Николай Иванович, бүхы хүнүүд Татьяна Алексеевнагай хэндэ дурланхайе мэдэхэнь»—гэһэн һанал Доржиин толгойдо орожо, үлэ мэдэг гайхуулна. Доржи олон зоноор исалһан зал тээшэ саг зуура харахадаа, элдэб хубсаһатай, залуу хүгшэншье, тарган туранхайшье хүнүүдые обёорбо. Таниха танихашьегүй хүнэй олон гэээшэнь... Айхабтар гоёор үһэеэ һамнаһан, юридическэ факультедһээ гаража, филологическада ороошо залуу граф Лев Николаевич Толстой эхин зэргэдэ һуужа байна. Хоёр хүниие алгад Алеша Бобровников, тэрээнһээ саашадаа гимназиин багшанар, нотариус, мүн биллиардын нааданда шуналтай, Алексей Угрюмовһаа дутуугүйгөөр театрта дуратай, баһал һайрхуушаг Галкин харагдана.

Айхабтар олые хүнэй хаража, шагнажа, мэдэрэн ойлгожо үрдидэг тэрэ охорхон саг дүүрээ гэжэ Доржи ойлгобо. Хүлеэһэншье зоной, хүлеэлгэһэншье хүнэй саашалдаа тэсэн үргэлжэлүүлжэ болошогүй тиимэхэн секунда бии ха юм. Тэрэ секунда үнгэршэбэ. Эхилхэл хэрэгтэй болоо даа. Гаража ябашоогүй, бултадаа һууна аа гү? гэһэндэл Доржи ара тээшээ хараадхиба; профессорнууд һуужал һууба. Дүрбэн басагадайнгаа дунда Татьяна Алексеевнашье хүлеэшэнхэй харагдана. «Зай, зай; эхилэгты!»—гэжэ ара талаһаа үшөө дахин ректортэ гү, Осип Михайловичта хэлүүлхэһээ айһан Доржи үргэн ехэ зал тээшэ зориглон хараад, нүхэдөөрөө, Танитай хөөрэлдэдэгһөө тон ондоо, танигдашагүй, бага һалганан шэшэргэнэһэн, хэды тиибэшье дуулахада аятай хоолойгоор хэлэжэ эхилбэ.

—Ориенталистнар хадаа Дунда Азиин арадуудай хуби заяае үни урданһаа хойшо һонирходог болоо юм, тиигэбэшье тэдэнэр ехэнхидээ монголнуудай сэрэг дайнай хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг байгаа. Тиимэһээ арадуудай зан абари, ёһо заншал болон шажан мүргэлынь эрдэмтэдэй анхаралда абтангүй үлэшэһэн, түүхэдэ хабаагүй, тусгаар зүйл боложо таһаршаһан байна.

Таня баруун таладахи хани басаган тээшээ нэнгээд һууна. Доржиин пулаад гаргахые хараба. «Угаалгаһан хирэгүй сэбэрхэн пулаадтайл байһай даа» гэжэ сэдьхэнэ. Доржи саб сагаахан пулаад гаргаад, таһа үнгэжэ байба. Таниин һанаан амархадал гэнэ. Мэгдэн тэбдэнгүй нэгэ жэгдэхэн хэлэхыень дуулажа, сэбэрхэн пулаад гаргахыень хаража, һанаагаа амархадаа, Таня ногоон һэбюурээрээ үлэ мэдэг һэбихэдэнэ. Эрхим һайн нүхэрни эгээ энээхэн үедэ эндэ һуугшадай ухаан бодол соо эрдэмэй үрэһэ тарижа байна, тиимэһээ эдэ зон бултадаа Доржиие һайшаан анхаржа байна гэжэ дурлаһан басаган омогорхон ойлгоно. Татьяна Алексеевнагай сэдьхэл зүрхэн соо ехэл аятайхан бодол түрэнэ.

— Монголнуудай буддын шажантай болохоһоо урда тээ байһан шажаниие шэнжэлэлгэдэ эрдэмтэд һаналаа ехээр табидаггүй байһан гэээшэ. Теэд тингэхэ шалтагааншье бии байгаа. Юундэб гэхэдэ, монголнуудай эртэ урдын шажаниие эли тодоор харуулан хэлэхэ баримта байгаагүй бшуу.

Доржиин сэдьхэл доро орожо, үгэнь нэгэ жэгдэ намдууханаар дуулдана; орьёлоо шулуун хаалта, хүүюур эгсэ тэбсэгые үнгэрэн таража, жэгдэхэн һабадаа ороһон үһан иигэжэл, даамайхан урдажа байдаг.

— Европесүүдһээ байтагай монголнуудта өөһэдтэншье харын шажаниие газар гэшхүүлэн, дэлгэрэнгыгээр харуулһан зохёол байхагүй. Харын шажан тухай хэлэгдэһэн зүйлнүүд элдэб зохёолнууд соо эндэ тэндэхэнэл халта дурдагдаад, заримдаа тэдээн сооһоо ганса гансахан үгөөр түүжэ абаха жэшээтэй байдаг.

Урдаа байһан хуудаһа шэмээгүйхэнөөр иража, хуудаһадай углуу булангые хургаараа жэгдэлэн байжа, шагнагшадые улам һонирхуулан, мүн өөрөөшье һонирхон, Доржи зохёолоо халажа уншана. Хуудаһа ираха бүридөө Доржи хэлэһэн, бэшэһэн хамагайнгаа урасхалда абтан ороно. Урдахи зохёолыень хэн нэгэнэй абаашье һаа, Доржи тогтохо торохогүй, магад саарһан дээрэ бэшэгдэһэнһээ бүри ойлгосотой тодоор, өөрынгөө баталан элирүүлһэн хамагые тайлбарилжа үгэхэл янзатай. Заримдаа уншажа байһан газараа алдаад, өөрынгөө хараһан, үзэһэн, өөртөө тон ойро болоһон юумэ шэнгеэр харын шажан тухай хэлэшэнэ. Үгэдэ бэрхэ Цицероной мэргэн бэлиг гэб гэнтэ Доржида халдашаһандал байжа, нимэ бэрхээр хэлэжэ хаана, хэзээ һураһанаа өөрөөшье гайхахадал гэнэ. Хэрбээ хэн нэгэнэй ойронь ошоод хамсыһаань угзараа һаа, аба абаһаар обёорхошьегүй, обёоржо хажуу тээшээ эрьеэшье һаа, хэн хаб гэжэ аба абаһаар танихагүй зэргэтэй.

Эрдэмтэ энэ хүбүүнэй нимэ халуун шунал, шумууһан хурса абари, бэшэһэн зохёолдоо үнэн зүрхэнһөө найдаһан найдалые Николай Иванович һайшааба. «Загаһа бариһан хүнэй аали дуугай, нойртой һажалуур байхада үшөөл болохо. Хэрбээ эрьедэ һажан алдаа һаань, бүришье һайн— загаһан үргэхэгүй. Хахуулидань оросотой байха. Харин обтой халуун шуналгүй, шулуун хатуу зориггүй эрдэмтэ гэжэ байха ёһогүй. Тиимэ эрдэмтэ хэндээ хэрэгтэйб?—гэжэ ректор баясан бодомжолно. Өөрынь толгойлжо байһан университедтэ гансахан ородууд бэшэ, мүн бусад олон үндэһэтэдэй түлөөлэгшэнэрэй һуралсажа байһанда урмашажа һууна. «Гансахан французууд, немецүүд, ородууд эрдэмые урагшань ябуулжа байнгүй, харин зэрлиг шахуу, гээгдэһэн үндэһэтэдэйшье зарим нэгэн хүбүүдэй эрдэмэй арюун номдо шэнэ хуудаһа бэшэлсэжэ байһаниинь али зэргэ үндэр хэрэг бэ?»

Татьяна Алексеевна Доржиие гэтэн хаража һууна. Доржи Танида ехээр һайшаагдан өөгшөөгдэнэ. Кафедра дээрэ гарахадаа ербэдээшэншье, үхибүүн зангаар халажа ядан түр зуура айгаашаншье, профессорнуудай стол тээшэ хоёр удаа эрьен хараашаншье хабатай зохид ха юм. Урдахи саарһаяа урагша хойшонь ираһанаа мэдэнгүйгөөр иранишьегүй яахаб! Теэд үгээ эхилхын урдахана Танияашье мартажархиһан байгаа бэшэ ха яа? Үни удаан хараашалаагүй байтараа, зал тээшэ харамсаараа, хани басагадтаяа һууһан өөрыень обёорбо. Тиигээд лэ нэгэ зулаар Таниин хубсаһа хунартайнь, нюур шарайтайнь, ойроо һууһан басагадтайнь ябууд түргэн адаглажа шадаа. Үсөохэн, тоотойхон үедэ баридаг ногоон веер һэбюурыень адаглаһан байха. Түрүүшээр тон ондоо, танигдашагүй болотороо хубилшаһан аад, байн байн хуушан түхэлдөө ороһон үгэ дууниинше Танида һайшаагдана. Энэ үдэр сэбэрхэн пулаад абажа ерэхэеэ мартаагүйншье хүрөө даа. Теэд лэ халуун шунал, хурса зоригынь, зохёолдоо үнэн зүрхэнһөө этигэдэг этигэлынь Танида баһал, Николай Ивановичта һайшаагдаһандал тон адляар, һайшаагдаба. «Өөрынгөө һанал бодолой ташагүй үнэн байһанда бүхы зүрхэнһөө этигээгүй, арай шамай гэжэ зохёолоо зохёоһон хүн нимээр үгэ хэлэжэ, кафедра дээрэ эзэн янзаар иигэжэ бэеэ барижа шадаха аал? Өөрынгөө эхин түрүүшын энэ зохёолые нимээр найруулаадаа хүбүүгээ хамгааһан арсаландал адляар аршалхал. Зохёолыень муу һаналаар доройтуулха һаналтаниие шүдөөрөө таһар удар татаха шэнжэтэй хүн гээшэл ха» гэжэ Таня һайшаан бодомжолно...

...шын уулзалга» (Хори бурядуудай удамарша ноён Туруухайн Табун гэгшын ород гүрэнэй Енисейскэ ...дын түлөөлэгшэдтэй уулзажа байһан тухай).
А. Тиминэй зураг.

ЖЕНЕВЭДЭХИ ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ЖЕНЕВА, майн 14. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Мүнөөдэрэй заседани дээрэ Кув де Мюрвиль түрүүлэгшээр hууба. Түрүүшээр США-гэй гүрэнэй секретарь К. Гертер үгэ абана. США, Англи болон Франциин үмэнэhөө «Эб найрамдалай түсэб» гэжэ нэрэтэй дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ тэрэ табиба.

К. Гертер энэ түсэб тухай хэлэхынгээ урид, тайлбарилта үгөө. Тэрээнhээнь харахада эдэ гурбан гүрэнүүдэй дурадхалнууд мүнөө үеын бодото байдалые хараадаа абангүй, хуушарhан үндэhэ баримтануудтай, тусхайлбал, Германиин бэеэ даанхай хоёр гүрэнүүдые хараадаа абаагүй байhыень энэ тайлбарилтань гэршэлнэ. Мүн Германиин нэгэдэл тухай асуудалые немец арадай өөрөө шиидхэхэ хуулита эрхые тэрэ буруушаана.

Германиин асуудал имагтал гансаараа шиидхэгдэхэ асуудал бэшэ, гэжэ К. Гертер мэдүүлээд, баруун гурбан гүрэнүүдэй дурадхалнууд дотор Европын аюулгүй байдалые хангаха, химическэ, биологическа болон ядерна буу зэбсэг үйлэдбэрилгые хорихо, зэбсэгтэ хүсэнүүдые, мүн буу зэбсэгүүдые тогтоогдоhон хэмжээн хүрэтэр хороохо, бүхы дэлхэй дээрэ хэлсээгээр баталагдаhан зононуудта гэнтэ дэбтолхо аюулые зайсуулха талаар хэмжээ-ябуулганууд гэхэ мэтэ хэдэ хэдэн асуудалнууд оролсоно гэжэ тэрэ зааба.

Тиимэ дээрэhээ США, Англи болон Франциин дурадхалнууд хадаа министрнүүдэй зүблөөнэй зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд болон зорилгонууд тухай дүрбэн гүрэнүүдэй баталан абаhан хэлсээе эбдэжэ, уласхоорондын олон орёо асуудалнуудые нэгэн доро хаража үзэхые хараална гээшэ. Энэнь Германитай эбэй договор баталха тухай асуудалые түргөөр шиидхэхэ хэрэгтэ hаад ушаруулха байна. Германитай эбэй договор баталха асуудал түргөөр шиидхэгдэбэл, эб найрамдалые бэхижүүлхэ болон арадуудай аюулгүй байдалые хангаха бусад шухала шухала асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ харгы зам нээжэ үгэхэ байгаа. Баруун гүрэнүүдэй дурадхалнуудые юрэнхы дээрэнь тайлбарилжа үгэхэ зуураа, К. Гертер түрүүшээр hунгалта үнгэргэжэ, Германиие нэгэдүүлхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэбэ. hунгалта хайшан гээд үнгэргэхэ тухай зүбшэн хэлсэхын тула hунгалтын урда тээ зүүн болон баруун немецүүдэй хоорондо харилсаа hайжаруулха гэhэн hанамжые бидэнэр hайшаанабди гээд К. Гертер хэлэнэ. Энэ үеын, К. Гертерэй нэрэлhэнэй ёhоор, бэлэдхэлэй үеын туршада баруун гүрэнүүдэй түсэбөөр «Европын аюулгүй байдалые хангаха» талаар бодото хэмжээнүүд абтаха ёhотой. Харин тиихэдэнь Германитай хэхэ эбэй договор гурбан гүрэнүүдэй түсэбэй ёhоор, болзоргүйгөөр хойшолуулагдаха байна. Гертерэй тайлбарилжа үгэhэн түсэб хадаа Баруун Берлиндэ экуппациин гуримые байлгаха гэhэн баруун гүрэнүүдэй эрмэлзэлгые дахин гэршэлжэ үгэнэ.

Гэхэ зуура, советскэ хараа бодомжые баруун гурбан гүрэнүүд дан үлүүсээр hайшааhан шэнгеэр К. Гертер хэлэнэ. Тэрэшэлэн США, Англи болон Франциин hанамжаар советскэ дурадхалнуудые, мүн тэрэшэлэн баруун гүрэнүүдэй оруулhан түсэбые нюусаар зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

К. Гертерэй hүүлээр үгэ хэлэhэн М. Кув де Мюрвиль болон С. Ллойд Гертерэй оруулhан түсэбые, тэрэшэлэн энэ түсэб тухай тэрэнэй хэлэhэн бүхы үгые бүрин hайшаажа байhанаа мэдүүлбэ.

Удаань Германиин Демократическа Республикын делегациие толгойлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Лотар Больц гэгшэдэ үгэ үгтэнэ.

Энэ зүблөөн дээрэ немец арадай түлөөлэгшэдэ үгэ хэлэхэ арга боломжо олгогдоhон тухай мэдээсэлые немец арад гүнзэгы ехэ ханангяар угтан абаба. Юуб гэхэдэ, уласхоорондын түгшүүрил немец арадта илангаяа ехэ хойшолонтой юм. Бидэнэр, Германиин Демократическа Республикын түлөөлэгшэд, гэжэ Больц саашань мэдүүлнэ, немецкэ милитаризмын хүсэнүүдэй зүгhөө эб найрамдалда шэнэ аюул тохёолдуулха ябадалые хэтэ мүнхэдөө зайсуулха гээшэ манай бүхы политикын, мүн энэ зүблөөндэ хабаадахадаа манай урдаа табиhан зорилго болоно гэжэ ёhолол хүндын мэдүүлгээр үгэеэ үргэлжэлүүлхэмнай. Эбэй договорые түргөөр баталхые немец арад хүсэнэ. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа бата бэхи эб найрамдал тэрээндэ олгожо үгэхэ, Германиие хоёр таhалха ябадалые усадхаха эгээн дүтын харгы зам нээжэ үгэхэ байна гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэнэ. Эбэй договор хадаа Германиин хоёр гүрэнүүдтэ тэгшэ эрхэ олгожо, мүн тэгшэ уялга даалгажа үгэхэ, тиигээд тэдэнэй хоорондоо дүтэлхэ хэрэгтэ зохистой эрхэ нүхэсэл байгуулжа үгэхэ гээд Больц зааба. Германиин хоёр гүрэнэй конфедераци байгуулха тухай hанаа бодол ГДР-эй политическэ программа соо хараалагдана гэжэ тэмдэглээ. Мүн хэлсээ хэжэ эхилхэ тухай ФРГ-гэй правительствода ГДР-эй правительство нэгэнтэ бэшэ дурадхаhан юм, теэд энэ хүсэл оролдолго үрэ дүн үгэеэгүй.

Өөрынгөө правительствын даалгабаряар,—гэжэ Больц хэлэнэ,—үндэр тушаалта таанадай урда би иигэжэ мэдүүлнэб: мүнөө энэ дарыгаа хэлсээ хэжэ эхилхэдээ хожомдоогүйбди. Энэ зал соо нэгэн адли столдо Германиин хоёр гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд hууна, мүн гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй хүдэлмэридэ тэгшэ эрхэтэйгээр хабаадажа байна. ГДР-эй делегаци,—гэжэ тэрэ мэдүүлнэ,—Германитай эбэй договорые баталха талаар бүхы асуудалнуудые, тэрэшэлэн нэгэдэнги, демократическа, эб найрамдалда дуратай Германиин гүрэниие байгуулха хэрэгтэ туhалха хэмжээнүүдые Федеративна Республикын делегацитай суг хамта зүбшэн хэлсэхээр мүнөөшье бэлэн байна. Тиигээ hаа, гэжэ Больц онсолон тэмдэглэбэ, Германиин хоёр делегацинууд зүблөөнэй hайн үрэ дүн туйлаха хэрэгтэнь горьтойхон туhа хүргэхэ байгаа.

Л. Больцын hүүлээр ФРГ-гэй түлөөлэгшэ В. Греве үгэ абана. Тэрэ К. Гертерэй оруулhан дурадхалнуудые бүрин hайшаагаад, эдэ дурадхалнууд ФРГ-гэй правительствотай суг хамта зохёогдоhон юм гэжэ тэмдэглэбэ.

Германитай эбэй договорые баталха тухай бүхы асуудалнуудые, тэрэшэлэн нэгэдэнги, демократическа, эб найрамдалда дуратай Германиин гүрэниие байгуулха хэрэгтэ туhалха хэмжээнүүдые ФРГ-гэй делегацитай зүбшэн хэлсэхээр ГДР-эй делегациин бэлэн байhан тухай Л. Больцын мэдүүлгэ тушаа В. Греве юушье хэлээгүй.

Зүблөөнэй ээлжээтэ заседани майн 15-да болохо.

Германиин асуудалые шиидхэхэ, Европодо эб найрамдал хангаха арга

СССР-эй делегаци Германитай баталха эбэй договорой проект Женевын зүблөөнэй үзэмжэдэ табяа

ЖЕНЕВА, майн 15. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Мүнөөдэр Советскэ Союзай делегаци Германитай баталха эбэй договорой проект гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй үзэмжэдэ табяа.

Заседани дээрэ Великобританиин делегациие толгойлогшо С. Ллойд түрүүлэгшээр hууба. Германитай баталха эбэй договорой асуудалаар Советскэ Союзай делегациие толгойлогшо А. А. Громыко мэдүүлгэ хээ.

Германитай баталха эбэй договорой асуудалаар А. А. ГРОМЫКЫН мэдүүлгэ

Энэ зүблөөнэй зарлагдахын урда тээ хоорондоо нотонуудые абалсахадаа, гэжэ А. А. Громыко хэлэбэ, Германитай эбэй договор баталха асуудал хаража үзэхэ гэжэ хэлсэгдэhэн байгаа. Дайнай дүүрэhээр 14 жэл үнгэрбэшье, Германи болон гитлеровецүүдтэ эсэргүү бүлэглэлдэ ороhон оронуудай хоорондо мүнөө болотор эбэй асуудал шиидхэгдээгүй байhаар. Гитлеровецүүдтэ эсэргүү бүлэглэлдэ Европын олонхи оронууд, бусад түбиүүдэй олон гүрэнүүд ороhон байгаа. Үнгэрэгшэ дайнай hүүлээр үлэhэн шиидхэгдээгүй асуудалнууд гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда хүндэ ашаан болоно, хододоо элдэб зүрилдөө, үгэеэ ойлголсохогүй, бэе бэендээ этигэлсэхэгүй ябадал түрүүлнэ.

Германитай эбэй договор саг соогоо баталагдаhан байгаа hаа, мүнөө манай урда ондоо Германи байха, Европодо тад ондоо байдал үзэгдэхэ байhандань hэжэглэмээр бэшэ. Эбэй договорой байhан hаа, ФРГ гэйе НАТО-до оруулха, Бундесверые атомна, ракетнэ зэбсэгүүдээр зэбсэгжүүлхэ, Баруун Германида үhөө хяhаа нэхэлгын буhалгаанууд болохо гэхэ мэтын баримтанууд үзэгдэхэ байгаа гэжэ hанаандашье орохогүй байгаа бшуу. Эдэ бүгэдэ Германиин хоёр гүрэнүүдэй хоорондо гүнзэгы ехэ нүхэ малтаhан, мүнөө Германида болоод бүхы Европодо үзэгдэжэ байhан түгшүүрилтэ байдалда хүргэhэн байна ха юм.

Зүбшэн хэлсэжэ байгаа асуудал шиидхэлгые урагшатай болгохошьегүй байhан туладань, урдань Германитай эбэй договор баталалгада hаад хэhэн шалтаагаануудта тогтоhоойшье хэрэггүй гэжэ советскэ делегаци тоолоно гэжэ тэмдэглээд, бодото байдалые хаража байhан ямаршье хүн Германиин амгалан эбэй ёhоор шиидхэхын тулада Советскэ правительство хамаг бүхы оролдолгоёо гаргажа байна гэжэ мэдэрэнгүй байха арганьгүй гэжэ СССР-эй делегациие толгойлогшо хэлэбэ.

Союзнигуудай зүгhөө хиналта, шалгалта хэжэ байhан үедэ харюусалгатай байhан туладаа, фашистнуудта эсэргүү, немец арадай демократическа хүсэнүүдтэ Зүүн Германида Потсдамай конференциин шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэнь Советскэ Союз туhалаа. Гитлеровскэ Германида эсэргүү дайнай үедэ хэлсээ хэhэн уялгануудаа дүүргэжэ байдагтаал адляар Советскэ Союз энэ уялгаяа үнэн сэхээр, эрид шууд бэелүүлhэн байгаа.

Потсдамай хэлсээнэй эрилтын ёhоор, урдань Германиин дай жүрөөдэгшэдые тэдхэжэ байhан эрхэ байдал Баруун Германида үгы болгогдоогүй, урдань нацистска байгуултада үнэн сэхээр алба хэжэ байhан хүнүүд тэндэ засаг барилсажа, нүлөөгөө үзүүлжэ байдаг.

ФРГ-гэй правительствын мүнөөнэй политикада уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгохо хэрэгтэ зорюулагдаhан юумэнүүд олон, тиимэhээ hэрэмжэтэй байнгүй аргагүй гэжэ А. А. Громыко үргэлжэлүүлбэ. Хүнэй газар дайдада хомголзожо байhан тухайгаа ФРГ-гэй правительствын сэхэ мэдүүлжэ байхада, Европын гүрэнүүд, илангаяа Германитай хүршэ гүрэнүүд яагаад hанаа амар байжа шадаха гээшэб.

Хүршэ гүрэнүүдэйнь арад зоной hанаагаа зобоод байhан эрхэ байдал, Германитай эбэй договор баталха асуудалые бүри шухала, хойшолуулашагүй болгоно. Тиигээ hаа, бүхы Германиин амгалан ёhоор хүгжэхэ тодорхой арга олгогдохо hэн. Фашизмда эсэргүү тэмсэлэй үедэ гитлеровецүүдэй урдаhаа ямар ехэ түгэс хүсэтэй гүрэнүүдэй бодоhон тухай үни холын бэшэ ушарые hануулан, арадуудай амгалан тайбан ажабайдалые хангахын тула хамтаараа тэмсэхэ хэрэгтэ гүрэнүүдэй социально-экономическа ондо ондоо байгуулалтанууд hаад хэхэгүй, үнэн зүб дайнда илалта туйлахын тула харилсаатай байhан ушар, мүн эб найрамдалые сахин хамгаалха, бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөрэлгүй шухала зандаа үлэнэ гэжэ А. А. Громыко мэдүүлнэ. Хэрбээ тэрэ харилсаа үргэлжэлүүлхэ арга замуудаа бэдэрхэ болоо hаа, тон түрүүлжэ, дайнай hүүлээр үлэhэн хэлсээтэй гүрэнүүдтэ хамаатай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ анхаралаа табиха ёhотой байhамнай мэдээжэ. Тэдэ шухала асуудалнуудай нэгэн юуб гэхэдэ, Германитай эбэй договор баталалга байhаниинь арсашагүй. Энэ договорые баталхада манай оронуудые хахасуулжа байhан бусад шухала асуудалнуудые шиидхэхэ арга гартамнай орохо байгаа.

Бүхы Германиин үмэнэhөө эбэй договорто гар табиха, тиигэжэ тэрээнhээ гараhан уялгануудые бэелүүлхэ правительство үгы гэжэ тоолоод, Германитай эбэй договор баталалгада эсэргүүсэжэ байгшадай гол hанамжа тухай А. А. Громыко иигэжэ хэлэбэ:

Энэ hанамжые зүбшье гэхын, этигүүлмээршье гэхын аргагүй. Энэ hанамжа миил хуулита гуримай бодомжоhоо гарана. Харин тиихэдэ мүнөөнэй байдалда хуулиин тала хараха болоо hаа, бүришье туhа хүргэхэгүй.

Мүнөө Германида тогтоод байhан байдалые, тэрэнэй газар дайда дээрэ бэеэ даанхай, бүрин эрхэтэ хоёр гүрэнэй тогтоод байhан ушарые зорюута тоогоогүй ябадал энэ hанамжа соо гарана. Энэ манай зал соо эдэ хоёр гүрэнүүдэй хуулита түлөөлэгшэдэй hуужа байhан баримта хадаа бодото байдалые сэхэ руунь харангүй байжа болохоёо болигдоо гэжэ бодотоор гэршэлнэ бэшэ аал.

Орёо бэрхэ, удаан саг соо үргэлжэлхэ байhыень мэдэжэ байгаад, Германида нэгэ засагай тогтохые хүлеэхэ гээшэ, гэжэ СССР-эй делегациие толгойлогшо үргэлжэлүүлнэ, Германитай эбэй договор баталха асуудалые гэдэргэнь татаха, тиихэтээ хамта Германиие нэгэдүүлхэ арга боломжые тоогоогүй ябадал болохо байна. Баруун Германиин политикаhаа боложо, хоорондоо дүтэ болохо нэгэн уг hанамжаяа ГДР ФРГ хоёрой үшөө олоогүй байтар, нэгэдэмэл Германиие эбэй договор баталалсахаар мантай зэргэлүүлэн hуулгажа болохо гээд яажа hаналтайб. Эбэй договорой баталагдаа hаань, эдэ хоёр гүрэнүүдтэ хоорондоо дүтэ болохо арга олгохо байна бшуу. Германиин хоёр гүрэнүүдэй хоорондоо дүтэ болохо замда өөрынгөө талаhаа ФРГ-гэй правительствын шэнэ шэнэ hаад ушаруулжа байhыень хараадаа абаха хэрэгтэй болоно. Үсэгэлдэр Германиин Федеративна Республикын түлөөлэгшэ г-н Греве үгэ хэлээ. Теэд энэ асуудалаар ФРГ-гэй политика hайн тээшээ хубилаагүй гэжэ тэрэнэй үгын hүүлээр гэмшэлтэйгээр тэмдэглэхэ баатай болонобди.

Үсэгэлдэр эндэ ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр д-р Больц үгэ хэлэхэ зуураа, эбэй договорой асуудалнуудые, тэрэшэлэн Германиин хоёр гүрэнүүдтэ хабаатай бусад асуудалнуудые ГДР-эй правительство ФРГ-тэй зүбшэхөөр бэлэн байна гэжэ мэдүүлээ.

Зүгөөр ФРГ-гэй правительство тэрэ мэдүүлгэдэ анхаралаа хандуулнагүй.

Бодото байдалые хараадаа абажа, Германиин хоёр гүрэнтэй эбэй договор баталхаhаа ондоо арга боломжо Советскэ правительство харанагүй. Харин эбэй договор баталха үедэ Германиин конфедерациин бии болоо hаа,—Германиин конфедерацитай, тэрэшэлэн ГДР-тэй, ФРГ-тэй эбэй договор баталагдаха болоно.

Германиин нэгэл гүрэниие мэдэрнэбди гэжэ шалтаад, Германиин асуудалые эбэй ёhоор шиидхэхэ дурадхалда харшаар хандажа байhанаа зүбтүүлхэеэ оролдожо байгшадай hанамжые үнэн зүрхэнhөө хэлэhэн ябадал бэшэ гэжэ hанагдаха байна, гээд А. А. Громыко хэлээ. ГДР-эй ниитын байгуулалтын баруунай зарим бүлэглэлнүүдэй hанаанда таарадаггүй байhыень бидэнэр мэдэнэбди гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Гэбэшье политика ябуулхадаа hайн сэдьхэлдээ найдаад, бодото баримтые хэрэглэхэгүй. гээшэ буруу ааб даа. Бодото баримта юуб гэбэл, ГДР-эй правительство Германи тухай союзнигуудай баталан абаhан хэлсээнүүдые бүрин мэдэрээд, тэндэ хэлэгдэhэн бүхы зорилгонуудые бэелүүлхэ гэhэн уялга бэе дээрээ даажа абаhан байгаа.

Германидахи бодото байдалые хараадаа абан, гэжэ А. А Громыко hануулба, Советскэ правительство ФРГ-гые бодото гүрэн гэжэ мэдэрээ hэн. Тиихэдээ Аденауэрай правительствын ябуулдаг политическэ хараа шугам болон энэ орон дотор байгуулагдаhан гуримые hайшаагаа гэhэн удхатай бэшэ ааб даа. Иимэ алхам хэхэдээ, Советскэ Союз түгшүүрилтэ байдалые hуладхааха, тэрэшэлэн Германи тухай асуудалые ФРГ болон ГДР-эй хабаадалгагүйгөөр шиидхэхын аргагүй байhаниие хараадаа абаhан байгаа. Баруун гүрэнүүд Германи тухай асуудалые зүбөөр шиидхэхэ, Европодо эб найрамдал бэхижүүлхэ гэжэ үнэн сэхээр hанаhан байгаа hаа, энэ hанамжые hайшааха байгаа.

Германиие нэгэдүүлхэ асуудал гол түлэб немецүүдтэ хабаатай байгаа hаа, эбэй договор баталха тухай асуудал Европын, мүн бусад олон арадуудта хабаатай юм. Энэ асуудал зүбөөр шиидхэгдэбэл, Европодо аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ тон шухала алхам боложо үгэхэ байгаа. Германиие нэгэдүүлхэ асуудал тон ехэ удхашанартай байhаниинь мэдээжэ, тиимэhээ Советскэ Союз амгалан ёhоор, демократическа үндэhэ hуури дээрэ энэ асуудалые шиидхэхэ гэжэ оролдоно. Теэд энэ асуудалые шиидхэхэ арга боломжонууд тухай ГДР-тэй хэлсээ хэхээр ФРГ-гэйн бэлэн бэшэ hаань, ФРГ-гэйн правительствын бодото байдалда зүбөөр хандадаг болоторнь хүлеэхэhээ ондоо арга үгы ха юм даа.

Эбэй договор тухай асуудал ондоо хэрэг гээшэ. Энэ асуудал шиидхэлгые удааруулаа hаа, гансашье немец арадта бэшэ, мүн бусад арадуудта, бүгэдэниитын эб найрамдалай хэрэгтэ хохидол ушаруулха байна. Тиимэ дээрэhээ Советскэ правительство хадаа гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн Германитай эбэй договор баталха тухай асуудалда гол анхаралаа хандуулха ёhотой гэжэ hанана.

Германитай хэхэ эбэй договорой советскэ проектые, мүн энэ оной январиин 10-да, мартын 2-то Советскэ правительствын эльгээhэн нотонууд дотор энэ договорые баталха гурим тухай Советскэ правительствын дурадхалнуудые зүблөөндэ хабаадагшад шэнжэлэн хараха арга боломжотой байгаа гэжэ заагаад, А. А. Громыко договорой советскэ проектын удхые тайлбарилжа үгэбэ. Тэрэшэлэн энэ проектые зохёоходоо Советскэ правительствын ямар эрмэлзэлгэтэй байhан тухай хэлээ.

Германитай эбэй договор баталха тухай Советскэ правительствын дурадхалнууд дотор Берлин тухай асуудалые шиидхэхэ гэжэ хараалагдаhан байгаа. Эбэй договор баталан абаhанай hүүлээр Германиие, тэрэ тоодо Берлиниие хүтэлбэрилхэ болон оккупацида байлгаха гуримые тодорхойлhон дүрбэн гүрэнүүдэй хэлсээнүүд хүсэеэ гээхэ юм. Тиимэ дээрэhээ Баруун Берлиндэ бэелүүлэгдэжэ байhан оккупациин гурим хүсэеэ гээжэ, гүрэнүүдэй хоорондо шанга зүрилдөө тараажа байhан үндэhэ hуури усадхагдаха болоно. Энээнтэй дашарамдуулан нэгэдэнги Германи байгуултар, Берлинэй Германиин нэгэдэнги гүрэнэй нииселэл хото болотор Баруун Берлиндэ тогтоогдохо гурим тухай асуудал табигдана. Баруун Берлиние өөрын мэдэлтэй, сүлөөтэ, демилитаризованна город болгохо гэhэн шиидхэбэриие Советскэ правительство дэмжэнэ. Эбэй договорой советскэ проектын 25-дахи статья Берлин тухай асуудалые иигэжэ шиидхэхээр хараална. Энээниие мүн ГДР-эй правительство бүрин дэмжэнэ.

Өөрөө мэдэлтэй, сүлөөтэ городой хэрэгтэ хэнэйшье хамаархагүйн тула, тэрэнэй бэеэ даанхай байдалые хангахын тула тэрэшэлэн баруун болон зүүн зүгэй оронуудтай ажал хэрэгэй, соёл культуры лон бусад харилсаануудые гуулхыень хангахын тула руун Берлинэй гуримые хээр сахин хамгаалха хэмжээнүүдые хабаатай гүрэнүүдтэй суг хамта раалхаар бидэнэр бэлэмди. проектын эгээн hайн юумэ юуб гэжэ асуубал, гэжэ А. Гр ко мэдүүлнэ, иигэжэ харюуса рэгтэй: Германитай хэхэ эб говорой советскэ проект хад дань гитлеровскэ эзэрхэг тү добтолгодо хохидоhон орон тэрэшэлэн германска милит нуудай шуhата аашануудай олон миллион хүнэй ами на hэн немец арадта өөртэнь тай түшэг тулгуури боложо байна.

Германиин эбэй договор асуудалые хаража үзэхэдөө, скэ проектые үндэhэ hуури бо гэжэ СССР-эй делегациие т логшо дурадхаба. Энэ хада зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэ ветскэ правительствын хуули кумент гээшэ гэжэ тэрэ Германитай эбэй договорые т баталха хэрэгтэ зорюулагдаh сад дурадхалнуудые хаража хөөр бидэ бэлэмди.

Уласхоорондын олон асууд даар США, Англи болон циин правительствонуудай 14-дэ оруулhан дурадх тушаа А. Громыко тэбшо тогтобо. Энэ документ соо, гэ рэ хэлэнэ, буу зэбсэг хо асуудалнууд, Берлин тухай дальшье, Европын аюулгүй б тухай асуудалшье, Германиие дүүлхэ болон Германитай ам ёhоной харилсаа байгуулха асуудалшье бии. Тиихэ зуура документ хадаа, бидэндэ мэд дэhэнэй ёhоор, бүхыдөө нэгэн хаража үзэгдэхэ юм гэжэ хаглана.

Бидэнэр США-гэй гүрэнэй тариин мэдүүлгые, тэрэшэлэн нэй hүүлээр үгэ хэлэhэн Фра Великобританиин гадаадын гүүдэй министрнүүдые анхар гаар шагнаhан байнабди. ондоо орёо асуудалнуудые гэдүүлжэ, тэдэниие эройдоо хэгдэхэгүй асуудал болгоодо тухай Советскэ делегаци өөр hанамжые хэлэhэн байгаа. С даа энэ арга хэрэглэхэ болоо хамаг хэрэг эхинhээ шиидхэ гүй байhаниинь мэдээжэ.

Гурбан гүрэнүүдэй докуме тор хэлэгдэhэн дурадхалнууд ха тухай өөрынгөө hанамж ветскэ делегаци хожомынь д рэнгыгээр хэлэжэ үгэхэ гэ Громыко хэлэбэ.

Германитай хэхэ эбэй до тухай асуудалые хойшолуул шиидхэхэ бүхы эрхэ нүхэсэл гэжэ СССР-эй делегациие то логшо үгынгөө түгэсхэлдэ хэл

Энэ hайн hайхан зорилгые лүүлхээ хүсэжэ байhан ССС делегациин хүсэл оролдолго лөөндэ хабаадагшадай зүгhөө бөөр ойлгогдожо дэмжэгдэхэ гэжэ найдажа байhанаа тэрэ дүүлбэ.

А. А. Громыкын hүүлээр Анг гадаадын хэрэгүүдэй министр вин Ллойд үгэ абаба. А. А. Гр кын хэhэн мэдүүлгые хаража ү өөhэдынгөө hанамжануудые хэ үгэхэбди гэжэ тэрэ хэлэбэ. Со скэ делегациин хэhэн мэдүүлг тор Европые сэрэгэй хоёр болгон таhалhан ябадалай ш гаанууд тухай, тэрэшэлэн Г ниин Федеративна Республ байдал тухай хэлэгдэhэниие б шаажа, С. Ллойд тобшо үгэ хэ

Зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлс хээр үсэгэлдэр оруулагдаhан найрамдалай түсэб» гэжэ нэр баруун гүрэнүүдэй дурадхалну нэмэлтэ болгон нэгэ хэды тай рилта С. Ллойд хэбэ. Герма нэгэдүүлхэ тухай асуудалда ха тай зарим асуудалнуудые hай ха зуураа, Германиин хоёр гүр дые нэгэдүүлхэ хэрэг немецү немец арадай өөhэдынь хэрэг, мэhээ Женевэдэхи зүблөөн д зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудал б жо шадахагүй гэhэн hанамжы рэ буруушаагаа.

Удаань С. Ллойд Европын а гүй байдалые хангаха асуудал, рэ тоодо буу зэбсэг болон сэгтэ хүсэнүүдые хороохо т асуудалнуудые хамтаруулан, ниие шиидхэгдэхэгүй орёо асуу нууд болгон дурадхаhан бару рэнүүдэй түсэб тушаа дэлгэр үгэ хэлэбэ. Олон ондоо полит скэ асуудалнуудые үндэhэ бари гүйгөөр холбожо, нэгэн доро ш хэхэ гэhэн hэдэлгэ Германи эбэй договор баталха тухай шухала асуудалые шиидхэхэ хэ тэ hаад хэхэ байhаниинь мэдэ

С. Ллойдын үгэ хэлэhэнэй дээр заседани хаагдаба. Зүбл хабаадагшад майн 18-да дахи лаха юм.

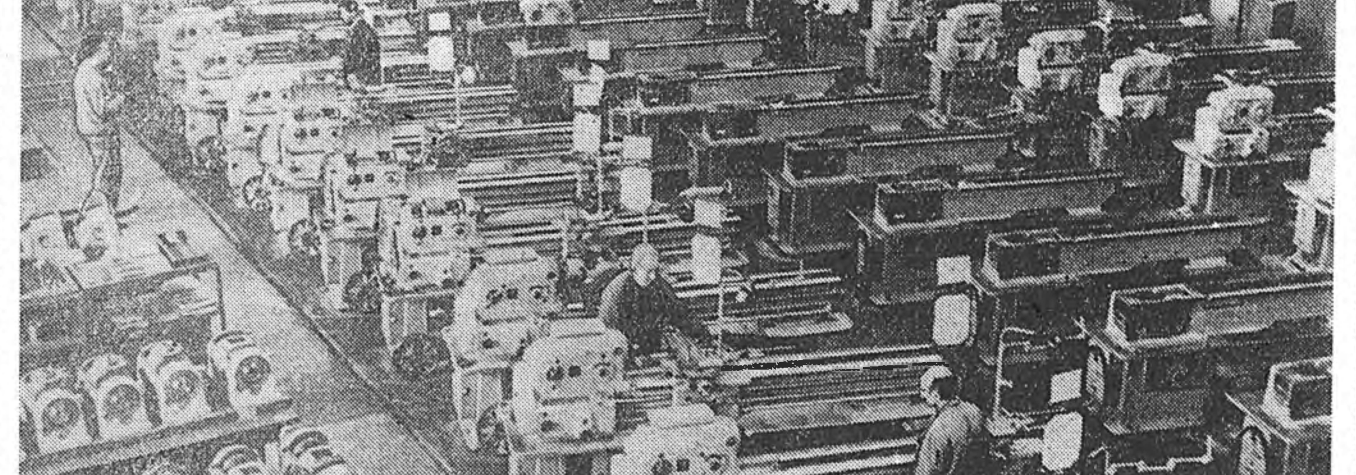

Чехословакиин Республика станогуудые бүтээн гаргаха талаар дэлхэй дээрэ түрүү hуури эзэлэгшэдэй нэгэн болоно.
Зураг дээрэ: Сезимово Устидэхи «Ковосвит» гэжэ станок бүтээлгын заводой хабсаралгын цех соо.
Чехословакиин телеграфна агентствын фото.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора —46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская —35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01041. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4856.